

# Utsatthet vid svenska universitet och högskolor

En undersökning om trakasserier, hot och våld mot forskare och lärare



NATIONELLA  
SEKRETARIATET FÖR  
GENUSFORSKNING



SUHF

Författare: David Brax

Omslag: Foto av Nathan Dumla/Unsplash

Utgivare: Nationella sekretariatet för genusforskning

Göteborgs universitet

[www.gu.se/nsfg](http://www.gu.se/nsfg)

ISBN: 978-91-519-5564-3

Göteborg 2024

# Utsatthet vid svenska universitet och högskolor

En undersökning om trakasserier, hot och våld mot forskare och lärare

## Förord

Hat, hot och trakasserier mot forskare och lärare i svensk högskolesektor är helt oacceptabelt. Det äventyrar enskildas hälsa och säkerhet, begränsar forskares och lärares akademiska frihet, påverkar kvaliteten i undervisning och forskning, samt riskerar i förlängningen att underminera demokratiska värderingar.

I denna slutrapport redovisas den första större kartläggningen av förekomst av hat, hot och trakasserier mot forskare och lärare. Studien är genomförd av Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet, i samverkan med Sveriges universitetslärare och forskare (SULF) och Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF). Resultaten pekar mot att hot och trakasserier är relativt vanligt förekommande. Utsattheten är spridd över alla ämnesområden. Däremot visar resultaten att de som forskar och undervisar i ämnen som debatteras i media, eller de som har tidigare erfarenhet av hat, hot och trakasserier, rapporterar en högre utsatthet. Kvinnor uppger en större utsatthet för hot, hat och trakasserier och de rapporterar också en större oro för att bli utsatta. Studenter och kollegor är de som i huvudsak beskrivs som förövare av de svarande, vilket visar att hat, hot och trakasserier till stor del är ett problem inom ramen för universitet och högskolor som organisationer.

Resultaten visar att 39 procent av högskoleanställda forskare och lärare har utsatts för någon form av hot och trakasserier och det är viktigt att följa upp. De ger anledning till eftertanke och åtgärder på flera nivåer. Vår förhoppning är att dessa kunskaper om hot, hat och trakasserier bildar underlag till en gemensam kraftsamling för att motverka utsatthet för forskare och lärare, värna det fria demokratiska samtalet inom högre utbildning, samt att stärka den akademiska friheten i praktiken vid våra lärosäten.

*Hans Adolfsson*  
Förbundsordförande  
SUHF

*Sanna Wolk*  
Förbundsordförande  
SULF

*Fredrik Bondestam*  
Föreståndare  
Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet

## Innehåll

FÖRORD .....	3
SAMMANFATTNING .....	6
Sammanfattning av undersökningens huvudsakliga resultat .....	6
INLEDNING .....	8
BAKGRUND .....	9
Medierapportering .....	9
Hat och hot i akademien – Sverige .....	10
Rapporter från myndigheter och andra organisationer .....	10
Kartläggningar vid enskilda lärosäten .....	13
Hat och hot i akademien – internationellt .....	15
Norge .....	15
Nederländerna .....	17
Belgien .....	20
Finland .....	22
Hat och hot i andra yrkesgrupper, Sverige .....	23
Politikernas trygghetsundersökning .....	23
Hotad kultur .....	24
Journalisternas trygghetsundersökning .....	25
Undersökningar från olika fackförbund .....	26
Statistik från arbetsmiljöverket .....	28
Riksrevisionen .....	28
Sammanfattning bakgrund .....	30
METOD .....	32
Bakgrund .....	32
Utformning .....	32
Genomförande .....	33
Deltagare .....	33
Bortfall .....	33
Externt och internt bortfall .....	33

Skevhet i urval.....	34
Ämnestillhörighet .....	34
<b>RESULTAT.....</b>	<b>35</b>
Huvudsakliga resultat från enkäten .....	35
Resultatredovisning i detalj .....	36
Principer för resultatredovisningen .....	36
Utsatthet för våld, skadegörelse och stöld.....	37
Utsatthet för hot och trakasserier .....	40
Utsatthet någon gång fördelat på kön .....	41
Konsekvenser .....	60
<b>NÅGRA REFLEKTIONER KRING RESULTATEN .....</b>	<b>68</b>
Hotet kommer inifrån.....	68
Hot mot demokratin och/eller arbetsmiljöproblem .....	68
Fördelning över områden .....	69
Kvinnor mer utsatta.....	70
Forskningskommunikation och risker .....	70
Konsekvenser .....	71
Framtida studier och förebyggande åtgärder .....	71
<b>REFERENSER.....</b>	<b>73</b>
<b>BILAGOR .....</b>	<b>77</b>
I: Missiv.....	77
II: Enkät Hot och hat mot forskare och lärare 2022 .....	79

## Sammanfattning

Den här rapporten beskriver förekomst av trakasserier, hot och våld riktat mot forskare och lärare i svensk högskolesektor. Rapporten är baserad på en undersökning som initierades av Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs Universitet och genomfördes i samverkan med Sveriges universitetslärare och forskare, SULF, och Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF.

Syftet med att kartlägga forskares och lärares utsatthet för trakasserier, hot och våld är att få en uppfattning om hur utbredd problemet är, men också att visa hur utsattheten är fördelad och vilka konsekvenser såväl utsatthet som risk eller oro för utsatthet får. Datainsamlingen genomfördes under januari månad 2022 genom en enkät som skickades till SULF:s medlemmar. Enkätfrågorna behandlade dels utsatthet över hela karriären, dels utsatthet under föregående år.

### Sammanfattning av undersökningens huvudsakliga resultat

Utsatthet för våld, stöld och skadegörelse i egenskap av forskare eller lärare förekommer, men är relativt ovanligt i materialet. Sex procent av de svarande i enkäten har någon gång blivit utsatta för någon händelse av dessa slag. Erfarenheter av utsatthet för någon form av hot eller trakasserier är betydligt vanligare. 39 procent av de svarande uppger att de utsatts för någon form av hot eller trakasserier. Utsatthet förekommer inom samtliga ämnesområden, över 30 procent av de svarande inom varje ämnesområde rapporterar erfarenheter av utsatthet i någon form. Sådana erfarenheter är dock vanligast inom ämnesområdena humaniora och samhällsvetenskap, där närmare 50 procent rapporterar erfarenheter av hot eller trakasserier.

Kvinnor är mer utsatta än män för de flesta typer av incidenter, och rapporterar också oro för att bli utsatta i högre utsträckning. Detta gäller framför allt utsatthet som sker i samband med undervisning och handledning. Utsattheten är högre bland de som är mer aktiva inom sociala och traditionella medier, men det rör sig om en relativt liten grupp personer. Något högre utsatthet rapporteras också av de som anger att de arbetar inom ämnesområden som förekommit i tidigare rapportering om incidenter, och som varit föremål för debatt och kan uppfattas som politiskt laddade frågor. Överrepresentationen av dessa ämnen är högre när det gäller utsatthet som knyts till utomstående förövare. Studenter är den

vanligaste gruppen bland förövare för de flesta kategorierna av utsatthet och de flesta rapporterade fall sker i anknytning till undervisning eller handledning. Kollegor till den utsatta är den näst största kategorin av förövare och är vanligare i situationer som knyts till pågående forskning eller publicering av forskningsresultat. Utomstående personer är vanligare som förövare i anknytning till förekomst i sociala och traditionella medier och debattinlägg.

Konsekvenserna både av faktisk utsatthet och uppfattad risk eller oro för utsatthet består av olika former av självcensur. Åtta procent av de utsatta anger att de har ändrat sina rutiner eller sitt beteende på grund av utsatthet. Nästan dubbelt så många kvinnor som män rapporterar sådana konsekvenser. En tredjedel av de svarande vet inte vart de ska vända sig ifall de blir utsatta och två tredjedelar känner inte till om det finns någon handlingsplan vid deras institution eller lärosäte om hur utsatthet och risk för utsatthet ska hanteras, eller anger att det inte existerar någon sådan handlingsplan.



## Inledning

Någon större kartläggning om hur omfattande utsatthet för hot och hat är inom högre utbildning har inte tidigare genomförts i Sverige. Det har länge rapporterats om hot och trakasserier riktade mot forskare och lärare vid svenska universitet och högskolor, men det har oftast handlat om enskilda fall, som i vissa fall lett till diskussioner om problemets omfattning och konsekvenser i mer allmänna termer. Det saknas kunskaper om prevalens och konsekvenser, om vilka grupper som är mest utsatta, vem och vilka som hatar och hotar, om vissa ämnesområden är mer utsatta än andra, med mera. Internationellt märks ett växande engagemang i frågan om hur kvalitet i forskning och utbildning riskerar att undermineras av såväl externa som interna hot och trakasserier (se exempelvis UNESCO 2024). Olika aspekter av arbetsmiljö, trygghet i anställning och inte minst akademiska friheter tycks stå på spel. Fördjupad kunskap om förekomst och konsekvenser av hat och hot är avgörande för att öka förståelsen för hur utsattheten ser ut och för att stärka det preventiva arbetet och utveckla stöd för medarbetare.

Detta var bakgrunden till att Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet, i samverkan med SULF (Sveriges universitetslärare och forskare) och SUHF (Sveriges universitets- och högskoleförbund), initierade en undersökning för att kartlägga problemet.

Undersökningens syfte var att *kartlägga forskares och lärares utsatthet för våld, hot och trakasserier, hur utsattheten är fördelad, samt vilka konsekvenser utsatthet och risk och oro för utsatthet får.*

En delrapport med övergripande resultat publicerades i juli 2022. Föreliggande slutrapport kompletterar delrapportens resultat med mer detaljerade uppgifter om fördelning av utsatthet och konsekvenser samt ett urval av kombinationstabeller. Rapporten inkluderar även en fördjupad beskrivning av undersökningar och forskning om hat och hot i högskolesektorn, samt liknande undersökningar i angränsande sektorer, i Sverige och internationellt.

Rapporten är författad av David Brax, utredare vid Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet. Anna-Carin Fagerlindh Ståhl, Arbetsmiljöforskare, FD medicinsk vetenskap och Erik Berglund, forskare vid institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, Uppsala universitet, har bistått med statistikbearbetning. Lotta Kamm vid SULF har kodat enkäten och Anna

Lundgren vid SULF har gjort en bortfallsanalys. Rapporten är granskad av Anna Gavell Frenzel, utredare på Brottsförebyggande rådet (Brå), med särskilt ansvar för Politikernas Trygghetsundersökning (PTU).

## Bakgrund

I det här avsnittet ges en bakgrund till undersökningen, som placerar resultat och analyser i ett kunskapssammanhang. Först beskrivs hur rapporteringen sett ut om hot och trakasserier mot forskare i Sverige, dels i media, dels i form av olika undersökningar och policydokument som berört ämnet. Därefter redogörs för övergripande resultat från ett antal undersökningar om forskares utsatthet som genomförts i ett antal jämförbara länder de senaste åren (Finland, Norge, Belgien, Nederländerna). Dessa undersökningar har det gemensamt att de i första hand behandlar forskares utsatthet i relation till aktivitet i sociala och traditionella medier, medan utsatthet i samband med undervisning och forskning behandlas mer sällan. Undersökningar som genomförts i angränsande fält i Sverige redogörs också för i mer detalj. Slutligen redovisas för teman och andra iakttagelser som kan göras utifrån bakgrundsmaterialet.

## Medierapportering

Rapporter om fall av hot, påhopp och trakasserier i högskolesektorn har förekommit i många år. Flera av landets lärosätens personaltidningar har behandlat frågan i temanummer och massmedia har rapporterat om enskilda incidenter (LUM 2019, Universitetsnytt 2017). De incidenter som berörs i denna rapportering har ofta skett i samband med ämnesområden som behandlar politiskt laddade frågor eller använder sig av kontroversiella metoder. Hoten betraktas vanligtvis som något som kommer utifrån och som drabbar forskare främst i samband med att forskningsresultat sprids eller används i samhällsdebatten. Under covid-19-pandemin kom en rad rapporter som behandlade utsatthet bland forskare som uttalade sig i folkhälsofrågor, och i denna rapportering behandlades också påhopp *inom* forskarvärlden i högre utsträckning än vad som skett tidigare (se Universitetsläraren 25/2 2021). Under de senaste åren har incidenter som berör studenter som på olika sätt angriper universitetslärare uppmärksammas, men dessa har i mindre utsträckning behandlats i kontexten av hot och trakasserier (se Universitetsläraren om ”Karlstadfallet” 28/9 2023, se också Utbildningsminister Mats Perssons debattartikel i Expressen 9/11 2023, som

föregick regeringsuppdrag till Universitetskanslerämbetet (UKÄ) att undersöka utmaningar mot akademisk frihet i Sverige).

## Hat och hot i akademien – Sverige

### Rapporter från myndigheter och andra organisationer

**Riksrevisionens** undersökning av förebyggande insatser och hantering vid statliga myndigheter (RiR 2022:26) anger förekomst av trakasserier, hot och våld som förekommer på myndighetsnivå och använder sig i sin sammanställning av kategorin ”Betygsättning och examination”, vilket är relevant för föreliggande rapport. Inom denna kategori anger 79 procent av myndigheterna att de hanterat incidenter regelbundet under perioden 2019–2021, 17 procent att det skett vid enstaka tillfällen och fyra procent att det inte skett alls. Motsvarande siffror för hot är 41 procent regelbundet, 21 procent vid enstaka tillfällen och 38 procent inte alls. För våld är det noll procent som rapporterar att det sker regelbundet, 17 procent vid enstaka tillfällen och 83 procent inte alls.

**Brå** konstaterade i rapporten *Hot och våld - Om utsatthet i yrkesgrupper som är viktiga för det demokratiska samhället* (2015) att det är angeläget att fortsätta bevaka utsattheten för hot och våld för de yrkesgrupper som är viktiga för det demokratiska samhället. Med hänvisning till denna rapport lade regeringen fram handlingsplanen *Till det fria ordets försvar, för yrkesgrupper av särskild betydelse för demokratin* (2017), som behandlar de yrkesgrupper som det gjorts undersökningar om, nämligen förtroendevalda, journalister, författare och konstnärer (se nedan). Handlingsplanen omfattar alltså inte forskare och lärare. Brottsoffermyndighetens rapport om själv censur och näthat (2021) påpekar att människor som ägnar sig åt samhällsdebatt oftare drabbas, och nämner forskare som exempel i detta sammanhang.

**I propositionen Forskning, Frihet, Framtid – kunskap och innovation för Sverige (2020/21:60)** påpekade den dåvarande regeringen att det fria kunskapssökandet och fri kunskapsspridning kan medföra risk för utsatthet för hat och hot, i synnerhet när det är kontroversiella frågor som behandlas. Propositionen hänvisar till rapporter om utsatthet från högskolesektorn, samt undersökningar av liknade grupper, så som journalister, förtroendevalda, konstnärer, opinionsbildare och representanter för det civila samhället, där det visat sig att deltagande i det offentliga samtalet och engagemang i samhällsfrågor

medför en förhöjd risk. Forskning och högre utbildning har en viktig funktion i samhället, och det är viktigt att oro för utsatthet inte påverkar vilka ämnen som berörs i forskning och undervisning, eller hur eller i vad mån samverkan och forskningskommunikation sker. Sådan påverkan är ett hot mot yttrandefriheten, mot demokratin och mot en hållbar samhällsutveckling.

Regeringen påpekade vidare att lärosätesledningarnas arbetsmiljöansvar inkluderar att motverka hat, hot, våld och trakasserier, att arbeta förebyggande och att vidta nödvändiga åtgärder. Regeringen föreslog i propositionen ändringar i högskolelagen för att främja och värna den akademiska friheten, delvis i detta syfte. Utöver de åtgärder som ingick i handlingsplanen ”Till det fria ordets försvar” (Ku2017/01675), som avser åtgärder mot utsatthet för hot och hat bland till exempel journalister, förtroendevalda, konstnärer och opinionsbildare, påpekar propositionen att det är av stor vikt att få en tydligare bild av hur situationen ser ut i högskolesektorn.

**I utredningen** *En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner* (SOU 2022:2) föreslogs att straffbestämmelserna om våld eller hot mot tjänsteman och förgripelse mot tjänsteman skulle gälla också om någon förgriper sig mot en utövare av ”viss samhällsnyttig funktion”. Med detta avses hälso- och sjukvårdspersonal, socialtjänstpersonal, räddningstjänstpersonal och utbildningspersonal inom skolväsendet och högskolan. Utredningen konstaterade att personal inom högskolesektorn var särskilt utsatt. Regeringen bedömde därför att utöver de tidigare utpekade kategorierna borde också personal inom högskolesektorn omfattas av ett förstärkt straffrättsligt skydd. I anslutning till lagrådsremissen (9/3 2023) konstaterade regeringen att brott som begås mot en person på grund av att han eller hon har bedrivit journalistik eller mot en person med en samhällsnyttig funktion i hans eller hennes tjänsteutövning, är ett angrepp inte bara mot den som utsätts för brottet utan i förlängningen även mot demokratin och samhället som sådant, och att dessa brott därför bör betraktas som särskilt allvarliga.

**Vetenskap och Allmänhet (VA)** publicerade tillsammans med Vetenskapsrådet 2021 rapporten *”Jag vill, men jag binner inte”* om forskares benägenhet att ägna sig åt kommunikation. Det vanligaste hindret som forskarna angav för att ägna sig åt kommunikation var att de hade för många andra arbetsuppgifter med högre prioritet (64 procent av forskarna), följt av brist på avsatta resurser för

kommunikationsarbete (37 procent) och svårigheter att hitta lämpliga tillfällen eller målgrupper (28 procent). Fem procent angav risk eller oro för hot och trakasserier som ett sådant hinder. Detta hinder angavs i högre grad av kategorin yngre kvinnor upp till 29 år (12 procent) och bland kvinnor inom humaniora och konst (10 procent).

**Universitetskanslerämbetet (UKÄ)** publicerade våren 2024 rapporten *”Akademisk frihet i Sverige - Regeringsuppdrag om lärosätenas arbete med att främja och värna akademisk frihet”*, i vilken olika utmaningar för den akademiska friheten beskrivs. Två delar av rapporten behandlar frågan om hat och hot explicit, men flera delar berör problemet indirekt, exempelvis de delar som behandlar tystnadskultur som en aspekt av den akademiska arbetsmiljön.

I rapporten har cirka 3 800 personer svarat på frågan om de ansåg den akademiska friheten vara utmanad i Sverige idag. De 53 procent som svarade ja fick följdfrågan på vilket sätt den akademiska friheten är utmanad. I en analys av fritextsvaren identifierades att de flesta uppgav externa faktorer som politisk styrning och forskningsfinansieringssystemet. Tre procent av de svarande angav hat, hot och trakasserier i någon form som en sådan utmaning. De exempel som lyfts fram i rapporten beskriver främst hot som kommer utifrån, som till exempel drev i sociala medier. En lika stor andel angav att utmaningar kommer i form av ”studenter och kritik från studenter”, där några svarande anger att deras undervisning saboterats eller störts.

Ett frågebatteri i rapporten behandlar akademisk kultur och berör situationer som respondenterna kan ha upplevt i sin akademiska vardag. Om respondenterna svarat jakande fick de en följdfråga om situationen utmanat deras akademiska frihet. Den med marginal största posten bland alternativen var att forskningen och den akademiska diskussionen på arbetsplatsen blivit homogen på grund av informella nätverk och vänskapsband: 46 procent. Följt av ”att kollegor på din arbetsplats inte ger utrymme för idéer och perspektiv som utmanar konsensus i forskningsmiljön”, något 29 procent av de tillfrågade uppgav. Sju procent angav hot och/eller hat relaterat till ens forskning, personligen, via brev, mejl, telefon eller sociala plattformar, och åtta procent angav att sådant förekommit relaterat till deras undervisning. Ungefär hälften av den förra och 40 procent av den senare gruppen angav att upplevelsen utmanat deras akademiska frihet i någon mån.

### **Kartläggningar vid enskilda lärosäten**

TVå svenska lärosäten har genomfört lokala kartläggningar av hat och hot riktat mot medarbetare. Övergripande resultat redovisas nedan.

#### **MALMÖ UNIVERSITET**

Internrevisionen vid Malmö universitet genomförde 2021 en granskning baserad på ett urval av sex institutioner, samtliga inom ämnesområden inom humaniora och samhällsvetenskap, samt universitetsbiblioteket. Enkäten skickades till 451 respondenter, och hade en svarsfrekvens på 47 procent. Granskningen använde sig också av intervjuer med universitetsledning, verksamhetsstöd, dekaner och prefekter från ett urval av fakulteter samt med företrädare för arbetstagarorganisationer. Undersökningen avgränsades så att den inte omfattade hot och våld mellan medarbetare, och inte heller mellan studenter.

20 procent av respondenterna angav att de upplevt hot på sin arbetsplats. De flesta av dessa angav att det skett enstaka gånger. Våld förekommer sällan. Av intervjusvaren framgår att det förekommer hot mot lärare i utbildningssammanhang, exempelvis vid examination och digitalt i samband med distansundervisning. Intervjusvaren anger också att vissa forskningsområden är särskilt utsatta, men granskningen uppger inte vilka dessa områden är.

Det är främst närmaste chef och säkerhetschef eller HR som utreder incidenter. Endast 25 procent av respondenterna ansåg att det fanns tydliga rutiner för hur man ska agera vid hot och våld.

Intervjusvaren visar att det pågår arbete med att utveckla det systematiska arbetsmiljöarbetet för att hantera risker. Normalt bedöms dock risken för hot och våld inte som tillräckligt hög för att särskilda handlingsplaner ska upprättats. Det finns inte heller med inom universitetets årliga arbete med riskanalys. I enkäten uppgav nio procent av respondenterna att de fått utbildning i hur de ska hantera hot på sin arbetsplats.

#### **UMEÅ UNIVERSITET**

Internrevisionen vid Umeå Universitet genomförde 2022 en granskning av universitetets förebyggande arbete mot hot och våld. Den övergripande iakttagelsen var att frågor som rör hot och våld inte varit integrerade i det systematiska arbetsmiljöarbetet på samma sätt som andra arbetsmiljörisker (annat

än i enskilda verksamheter). Granskningen innehöll också en enkätundersökning för att kartlägga förekomsten av hot och våld samt hur anställda påverkas av risk eller oro för att utsättas för hot och våld. Enkätundersökningen skickades ut i mars 2022 till samtliga anställda vid universitetet (ca 4 300 personer) och besvarades av 2 361 personer (en svarsfrekvens på 55 procent).

*Fördelning:* Av de som besvarat enkäten uppgav 18 procent att de någon gång utsatts för någon typ av hot eller våld kopplat till sin yrkesutövning vid Umeå universitet. 12 procent uppgav att de blivit utsatta under de senaste fem åren (2017–2022). 21 procent av kvinnorna och 13 procent av männen angav att de blivit utsatta. Utsattheten var ojämnt fördelad över fakulteterna/organisationerna: Humanistisk fakultet är mest utsatt, där 24 procent angav att de någon gång blivit utsatta för hot eller våld. Samhällsvetenskaplig fakultet 20 procent, Universitetsbiblioteket 19 procent, Universitetsförvaltningen 18 procent, Medicinsk fakultet 17 procent och teknisk-naturvetenskaplig fakultet 14 procent. Vanligast förekommande i svaren var att de utsatta mottagit hotfulla digitala eller fysiska meddelanden (åtta procent) följt av hotfullt uttalande öga mot öga (sju procent). Fysiskt våld var ovanligt (en procent).

*Förövare:* Den vanligaste förövaren i materialet angavs som ”student eller anhörig till student” (ca 40 procent av de utsatta uppgav detta), följt av ”person verksam vid Umeå Universitet” (ca 30 procent), extern person, ej verksam inom akademien (ca 21 procent), medan en mindre andel angav att de inte visste, eller att personen var verksam vid annat lärosäte.

Utsattheten är högre för de som varit mer omtalade eller omskrivna i media, men gruppen som inte blivit omtalade eller omskrivna i media är betydligt större, och denna grupp har drabbats av en större andel av incidenterna (denna uppgift gäller utsatthet de senaste 5 åren). Av de personer som blivit utsatta de senaste fem åren uppgav 32 procent att de inte rapporterat händelsen.

*Konsekvenser:* 23 procent av respondenterna rapporterade någon negativ konsekvens på grund av risk eller oro för att utsättas för hot eller våld. Ungefär en procent av de svarande uppgav i enkäten att de hade lämnat ett visst forskningsområde eller undervisningsämne och tre procent personer att de övervägt att lämna. Drygt två procent uppgav att de bytt arbetsuppgifter och sju procent att de hade övervägt att byta arbetsuppgifter till följd av risk eller oro för

att utsättas för hot eller våld. Cirka sex procent svarade att de avstått från att uttala sig i media på grund av risk eller oro för att utsättas för hot och våld. Två procent svarade att de av risk eller oro för att utsättas för hot eller våld påverkats att ändra ett beslut, och nio procent att de tvekat inför ett beslut.

## Hat och hot i akademien – internationellt

Nedan ges fyra exempel på internationella studier som utgör relevanta jämförelser för föreliggande undersökning, två studier från Norge och Nederländerna och två vetenskapliga artiklar som berör Belgien och Finland. Observera att detta är utvalda exempel som berör problemområdet, och inte en redogörelse av en systematisk genomgång av forskning/rapporter. Oksanen et al påpekar i *Hate and harassment in academia: the rising concern of the online environment* (2022) att forskningen vad gäller just hot och trakasserier inom akademien är mycket begränsad. Betydligt mer forskning har utförts, i synnerhet i en amerikansk kontext, om förekomsten av *mobbing* inom akademisk kultur. Denna forskning är en intressant kontext och överlappningen mellan händelser som kategoriseras som trakasserier och det som kategoriseras som mobbing är sannolikt stor. Denna tolkningsram är något som behöver undersökas närmare framöver, men faller utanför vad som varit fokus för föreliggande undersökning.

### Norge

Den norska stiftelsen *Fritt Ord* genomförde inom ramen för projektet *Status for ytringsfriheten i Norge* delprojektet *Kunnskapens rom i en ny offentlighet* (KunOFF) 2020–2022, med en enkätundersökning. Denna undersökning presenterades i rapporten *Forskerne og offentligheten – om ytringsfrihet i akademien* (20–21). Fokus i undersökningen låg på utsatthet i förhållande till aktivitet i medierna och behandlar främst vilka faktorer som avgör och begränsar spridandet av vetenskap i offentligheten.

Utgångspunkten var att även om det i rent juridisk/formell mening råder yttrandefrihet så kan det finnas hinder för forskares benägenhet att förmedla kunskap och forskningsresultat. Fokus i undersökningen låg på tre områden som ofta behandlas i offentlig debatt: klimatforskning, genusvetenskap/jämställdhet, och forskning som behandlar invandring och integration. Undersökningen riktade sig till medlemmar av Forskerforbundet, Norsk Tjenestemannslag och tre underavdelningar av norska läkarföreningen, men enbart till de som hade minst 20



procent forskning i sin tjänst, vilket alltså utesluter rena undervisningstjänster.  
1 856 personer svarade på samtliga frågor i undersökningen.

Runt 40 procent av respondenterna menade att deltagande i samhällsdebatten främjar forskningskvaliteten, men runt en tredjedel var oroliga för att de i och med sitt deltagande kan komma att uppfattas som politiska aktörer, en oro som steg till runt 50 procent för de som ägnar sig åt forskning om invandring och kön/jämställdhet. Ungefär hälften av de svarande angav att de inte begränsar sig alls när det gäller forskningsförmedling i medierna. Bland de som begränsar sig var de viktigaste orsakerna att ämnet de skriver om är för komplext för en allmän publik, eller missnöje med vad som uppfattas som en ”tabloidisering” av medierna. Att resultaten är kontroversiella, och en oro för obehagliga reaktioner var också avgörande faktorer. 14 procent angav att de avstår forskningskommunikation på grund av risk att de skulle kunna framställa uppdragsgivare/arbetsgivare i ett dåligt ljus, eller skapa konflikt med kollegor. 12 procent uppgav att de undviker att förmedla resultat av rädsla för hets, hot, eller offentlig kritik. 12 procent angav hänsyn till karriärmöjligheter, på grund av att forskningskommunikation ej är meriterande eller till och med kan vara skadlig för karriären. 11 procent angav att forskningen har ett politiskt kontroversiellt innehåll, som kan kränka minoritetsgrupper, eller missbrukas politiskt.

I resultaten var samhällsvetare något mer benägna att begränsa sig från att uttala sig än andra. Forskare inom de utpekade områdena klimat, kön och invandring uppgav oftare att de begränsar sin forskningsförmedling. Risken för att utsättas för hets, hot och kritik på ett sätt som är begränsande angavs av 25 procent av de forskare som sysslar med invandring, och av 27 procent av de som ägnar sig åt genus och jämställdhet. Klimatforskare angav detta i betydligt mindre utsträckning, i paritet med genomsnittet för samtliga svarande.

*Erfarenheter av obehagliga kommentarer och hot:* 15 procent av de tillfrågade forskarna angav att de mottagit obehagliga kommentarer på grund av sin forskning. Av de forskare som ägnar sig åt kön och jämställdhet samt av de som ägnar sig åt invandring och integration angav 37 procent att de mottagit obehagliga kommentarer, av de som ägnar sig åt klimat/miljöforskning är motsvarande siffra 23 procent. Av de övergripande ämnesområdena är det samhällsvetenskap som sticker ut mest i resultatet, där 23 procent angav att de blivit utsatta.

*Förövare:* Rapporten anger att det, ”överraskande nog”, oftast är andra forskare och kolleger som står bakom obehagliga kommentarer. Det är dock värt att notera att kategorin ”studenter” inte finns med i undersökningen, samt att undersökningen skiljer kategorierna ”främmande personer” från ”anonyma”, vilka sammanlagt är en nästan lika stor grupp som ”andra forskare/kollegor”.

*Konsekvenser* av obehagliga kommentarer varierar. Ungefär hälften uppgav att de blev arga eller upprörda, medan en fjärdedel uppgav att de känt sig otrygga eller dragit sig tillbaka från offentligheten. En tredjedel uppgav i stället att utsattheten gjort dem mer engagerade. Inga signifikanta skillnader förelåg mellan könen när det gäller konsekvenser av obehagliga kommentarer i stort, men en högre andel kvinnor uppgav att de känner sig otrygga.

### **Nederländerna**

Rektoreorna för Nederländernas lärosäten tog 2021 fram en guide för att möta vad de uppfattade som ökade hot och trakasserier mot forskare i samband med deras medverkan i media och i andra former av publikationer. De påpekade att universiteten uppmuntrar sina medarbetare att nå ut med sin forskning, men att detta medför risker, som att utsättas för hot och trakasserier. Osäkerhet och rädsla leder, menade de, till att forskare drar sig för att engagera sig i offentlig debatt. Personalen måste kunna lita på sin säkerhet och på att arbetsgivaren värnar dem.

Det finns personal vid samtliga universitet i Nederländerna som har mottagit hot efter mediaframträdanden, eller på grund av att de arbetar inom ett visst fält.

Exempel finns på forskare som behöver ständigt skydd, på grund av konkreta hot. Det finns också exempel på medarbetare som jobbar med till exempel mångfald som mottar hat när deras uppdrag presenteras, och andra som får hundratals påhopp så fort de nämns på Twitter (numera X). Hur ofta hot och trakasserier mot forskare och annan universitetspersonal förekommer är ej känt.

I guiden lyfts också att de fall som når media bara är toppen på isberget. Många som författarna pratat med anger att hot har blivit vanligare, mer varierade och allvarigare de senaste åren, i synnerhet sådana som sker via sociala medier. De konstaterar dock att det inte förs några systematiska uppgifter om omfattningen eller utvecklingen.

Enligt en undersökning som den nederländska högskoleinriktade webbplatsen *Science Guide* genomförde 2021 bland 372 nederländska forskare har 43 procent blivit hotade, ”verbalt misshandlade” eller på annat sätt skrämde efter offentliga framträdanden under de senaste fem åren. Mer än hälften av de tillfrågade hade någon gång avstått från att göra offentliga framträdanden av rädsla för negativa konsekvenser.

43 procent av de deltagande forskarna uppgav att de fått skrämmande/obehagliga kommentarer en eller flera gånger efter att i någon form ha deltagit i samhällsdebatten. Av dessa har en majoritet blivit utsatta flera gånger efter offentliga framträdanden.

Av de obehagliga reaktionerna uppger 79 procent att hoten kommer från individer utanför det vetenskapliga samfundet. Samtidigt anger 39 procent att reaktionerna kommer från den egna institutionen (överlappning mellan grupperna förklarar >100 procent).

*Konsekvenser:* Forskare avstår från att delta i den offentliga debatten, och oro för egna karriärmöjligheter eller forskningsfinansiering uppstår. Rädslan för att deltagande skulle ha en negativ inverkan på den egna karriären är en anledning att inte engagera sig i samhällsdebatten för 30 procent av de tillfrågade, medan 17 procent anger att de avstår av rädsla för att det ska få konsekvenser för forskningsfinansieringen.

*Utsattbetens former* sträcker sig från kommentarer och anklagelser till fysiska hot. Vissa forskare anger att de blivit utsatta för dödshot via sociala medier, eller ”Twitter-stormar” som förlöjligar och ifrågasätter deras position som forskare och lärare. Påhoppet riktas inte alltid mot forskaren personligen, utan kan också komma i form av klagomål riktade till arbetsgivaren.

*Fördelning:* Det finns en tendens att särskilt forskare som uttalar sig om rasism drabbas av obehagliga reaktioner. I övrigt varierar ämnena som genererar reaktioner, och fördelningen är relativt jämn över fältet. Vem som yttrar sig förefaller vara mer avgörande än vad ämnet är. Två tredjedelar av de tillfrågade som upplevt trakasserier anger att de obehagliga reaktionerna handlar om deras personliga egenskaper. En tredjedel uppger till exempel att reaktionerna försöker diskvalificera dem på grund av politiska preferenser – även när de inte uttryckt sig politiskt.

Undersökningen visar också att kvinnor oftare trakasseras på grund av kön. 85 procent av de som drabbats av detta är kvinnor. 82 procent av de som angrips på grund av ålder är kvinnor. Kvinnliga forskare känner sig oftare hotade än sina manliga kollegor. 39 procent av kvinnorna upplevde situationerna som hotande eller mycket hotande, jämfört med 25 procent av männen.

*Konsekvenser:* Av de forskare som upplevt att de mottagit hot eller obehagliga reaktioner i någon form anger 86 procent att de blivit mer försiktiga i sina uttalanden. 46 procent anger att de blivit mer oroliga efter att ha deltagit i samhällsdebatten.

En tredjedel av forskarna som utsatts säger att de därför framträder offentligt mer sällan eller vill göra det mer sällan och vissa uppger att de har slutat helt. Av de forskare som har blivit skrämda uppger 31 procent att de inte längre känner sig fria att uttala sig offentligt. Kvinnor som har upplevt trakasserier känner sig mindre fria än sina manliga och icke-binära kollegor. Hot mot forskare skapar känslor av otrygghet i forskarsamhället i stort. Mer än hälften av de tillfrågade forskarna (61 procent) undviker ibland offentlig debatt, även om de aldrig upplevt några hot själva.

I en uppföljningsanalys 2021 visas att det hot som kommer inifrån till stor del kommer från kollegor, men även chefer och studenter nämns som förövare. Det flesta som anger att de angripits av andra inom samma fakultet arbetar inom samhällsvetenskap och humaniora (notera dock att också detta rör utsatthet i samband med uttalanden i media). Det är också vanligare att yngre forskare råkat ut för hot inifrån efter offentliga framträdanden. Det är vanligt att angreppen riktar sig mot forskarens påstådda politiska tillhörighet. 73 procent av de kvinnor som uppfattade ett internt hot angav att detta hade med deras kön att göra (jämfört med 9 procent bland männen).

Drygt en tredjedel av forskarna uppger att de upplevt att de blivit utstötta efter att ha bidragit till den offentliga debatten. Anklagelser, kränkningar och hot är också vanliga former av utsatthet inom kunskapsinstitutioner. Nästan hälften av forskarna som har blivit utsatta för interna trakasserier säger att de har blivit mer försiktiga i sina offentliga uttalanden och mer än en tredjedel har blivit mer oroliga i samband med offentliga framträdanden. 83 procent säger också att de någon gång undvikit offentlig debatt på grund av oro för eventuella reaktioner från det

egna forskarsamhället. Den vanligaste rädslan är rädslan för negativa reaktioner från chefer och kollegor, och därmed förknippade risker för karriären

*Rapportering:* De flesta incidenter rapporteras inte. I synnerhet gäller detta hot som kommer inifrån. En majoritet av de som inte rapporterat sin utsatthet tyckte inte det var värt att rapportera, medan 44 procent säger att de var rädda att rapporteringen skulle användas mot dem på något sätt.

### Belgien

Sociologen Pieter-Paul Verhaeghe påpekar i *The academic intimidation and harassment of scientists at Flemish universities in Belgium* (2022) att fokus i tidigare studier varit på hot som kommer utifrån, och i stor utsträckning ignorerat det som sker ”på golvet” i den akademiska miljön. Han tillämpade därför en bredare approach med en undersökning vars frågor rör i vilken utsträckning forskare vid Flamländska universitet utsätts för hot och trakasserier, vilka grupper det främst rör sig om, var och när det inträffade, vilka konsekvenserna är såväl akademiskt som vad gäller utsattas välbefinnande, och vilket stöd som finns. Enkäten skickades till all akademisk/vetenskaplig personal vid de Flamländska universiteten.

*Resultat:* Undersökningen visar att 45 procent av de svarande akademikerna hade blivit hotade eller trakasserade någon gång under sin karriär. Av dessa erfor ca 15 procent att de ofta eller ganska ofta blev utsatta. Den vanligaste formen av utsatthet var att man fått provocerande eller upprörda reaktioner, förolämpande eller nedsättande meddelanden, och att den utsattas vetenskapliga trovärdighet ifrågasatts i form av meddelanden till chefer eller forskningsfinansiärer. Mellan 20 och 30 procent av de svarande rapporterar att de erfarit detta minst en gång, medan mellan 5 och 10 procent erfarit detta sporadiskt eller ofta.

Mindre vanligt (och uppfattat som mindre allvarligt) var att någon uttrycker att forskarna bör lämna sina uppdrag, att påhopp rörande deras trovärdighet riktas till en allmän publik, samt att meddelanden skickas från någon som forskaren bett sluta kontakta hen, eller att få oönskade sexuella meddelanden (ord och bilder). Verhaeghe påpekar att de allvarligaste formerna av angrepp också är mindre vanliga. Runt sex procent rapporterar att de blivit utpressade eller mottagit hot någon gång under karriären. Tre procent hade blivit hotade med fysiskt våld, och en procent med sexuellt våld. Knappt en procent hade blivit utsatta för fysiskt eller sexuellt våld någon gång under sin karriär.

*Fördelning:* Professorer och föreläsare rapporterade utsatthet i högre utsträckning än postdocs, doktorander och mer juniora anställda. Ju längre karriär inom akademien, desto högre risk att man någon gång blivit utsatt. Forskare inom de biologiska, medicinska, humanistiska och samhällsvetenskapliga områdena var mer utsatta än de inom annan naturvetenskap och teknik.

Personer med fysisk funktionsnedsättning eller kronisk sjukdom är mest utsatta. Kvinnliga forskare rapporterar högre nivåer av utsatthet, men könsfördelningen varierar mycket mellan olika former av utsatthet. Sexuella trakasserier och nedsättande eller förolämpande kommentarer drabbar kvinnor i särskild hög grad. I resultatet är de från etniska minoriteter också utsatta för mer hot än akademiker med belgisk bakgrund. Forskare som beskriver sig som tillhörande politiskt radikala rörelser rapporterar mer utsatthet än de som säger sig tillhör den politiska mitten. Däremot fann undersökningen ingen signifikant effekt av att tillhöra en religion, eller av att identifiera sig som lgbtq.

*Förövare* tillhör tre kategorier: Kollegor/andra forskare, utomstående, och studenter. Den större delen av utsattheten äger rum antingen på campus eller via email. Cirka 24 procent av de svarande säger att de blivit utsatta minst en gång för antingen mild eller allvarlig form av hot från kollegor eller andra akademiker. Runt nio procent av de svarande anger att de blivit utsatta av människor de inte känner, eller bara känner till. Bland dessa finns offentliga personer, organiserade grupper, partier eller organisationer utanför akademien. Forskare inom humaniora, samhällsvetenskap och "life science" är i högre utsträckning utsatta av utomstående, ofta i anknytning till offentliga framträdanden eller annan form av forskningskommunikation. Runt fem procent av de svarande anger att de blivit utsatta av studenter från det egna eller andra lärosäten. Detta sker ofta i form av nedsättande kommentarer i studentutvärderingar, och i form av verbal aggression och juridiska åtgärder i relation till studieresultat.

Verhaeghe påpekar att hot och trakasserier har stora konsekvenser för akademisk frihet, för spridandet av forskning, och för forskares välbefinnande. Den vanligaste konsekvensen i undersökningen är att forskare tvekar om att uttrycka sin uppfattning om vissa ämnen, om att kommunicera forskningsresultat och i förekommande fall också om huruvida de alls vill stanna inom akademien. Hot från utomstående och från kollegor har särskild inverkan på akademisk frihet och forskningskommunikation. De som har utsatts rapporterar också i genomsnitt

lägre nivåer av välbefinnande. I synnerhet hot och trakasserier från kollegor har en negativ inverkan på välbefinnandet. Motsvarande från studenter har också en effekt, men mindre. Avslutningsvis finner undersökningen att det finns omfattande stöd för alla former av policy för att komma till rätta med problemet. Mest stöd finns för att informera och erbjuda träning för chefer i hur de ska kunna hjälpa utsatta medarbetare.

### Finland

I en finsk studie (2022) deltog 2 492 forskare från de fem stora nationella universiteterna i en enkätundersökning om erfarenheter av trakasserier online relaterat till deras arbete. De som rapporterade utsatthet under de senaste sex månaderna fick uppföljningsfrågor om var incidenten inträffade, om de kände förövaren, om de rapporterade incidenten och om vilka konsekvenserna blev. Enkäten innehöll också bakgrundsfaktorer samt mått på personlighet och nivå av välbefinnande.

Undersökningens kontext präglas av en diskussion om högre utbildning, ”public engagement” och om i vilken mån akademisk personal bör använda sig av sociala medier som en kanal för forskningskommunikation.

Första delen av studien undersökte risker och skyddsfaktorer. Hypotesen var att närvaro i både traditionella och sociala medier är associerat med trakasserier online, baserad på empirisk forskning som visar att ökad synlighet ökar risken för utsatthet. Analysen undersöker fler riskfaktorer, som bakgrundsfaktorer och personlighetsdrag. Andra delen fokuserade på konsekvenser av trakasserier på välbefinnande och yrkesliv. Enkäten använde sig av 20 olika typer av utsatthet som spänner från förolämpningar till hot om våld.

*Former av utsatthet*, under de senaste sex månaderna: ca 17 procent angav att forskarens kompetens ifrågasätts bortom vad som är rimligt i normal kritik. 16 procent angav att de mottagit kränkande och arga meddelanden via sociala medier. 14 procent rapporterade personliga påhopp mot person, värderingar, livsstil. Tio procent uppgav av de underskattats eller kritiserats på grund av sitt kön. Åtta procent uppgav att falska rykten om dem spridits på sociala medier, och lika stor andel att deras uttalanden tagits ur sin kontext för att ge en falsk bild. 30 procent rapporterade att de utsatts för någon form av trakasserier online minst en gång de senaste sex månaderna och fem procent rapporterade att detta inträffade

varje månad. Offren var oftast seniora forskare, och/eller tillhörde minoriteter, och utsattheten var som störst inom samhällsvetenskap och humaniora. I över hälften av fallen var förövaren okänd. Bara 16 procent rapporterade fallen till överordnad, och tre procent polisanmälde. De som var aktiva i media (sociala och traditionella) var utsatta i betydligt högre grad, vilket stämmer överens med tidigare forskning om aktivitet online och utsatthet. Undersökningen visade också att de som blivit utsatta rapporterade lägre välbefinnande, lägre tillit och sämre uppfattning om socialt stöd än de som inte blivit utsatta. De som blivit utsatta av kollegor rapporterade PTSD-symptom och andra konsekvenser av trakasserier online i högre utsträckning än de som blivit utsatta av andra.

## Hat och hot i andra yrkesgrupper, Sverige

Kartläggningar av förekomsten och konsekvenserna av våld, hot och trakasserier har genomförts i yrkesgrupper som kan betraktas som i vissa avseenden angränsande till forskare och lärare i högskolesektorn. Här redogörs för ett antal teman i resultaten från de undersökningar som gjorts i angränsande områden. Dessa teman tas från frågorna om omfattning, former, fördelning, förövare, sammanhang och konsekvenser av utsatthet eller oro för utsatthet.

### Politikernas trygghetsundersökning

*Politikernas trygghetsundersökning* (PTU) genomförs av Brottsförebyggande rådet (Brå) vartannat år, och beskriver förtroendevaldas utsatthet för trakasserier, hot och våld. Redogörelsen nedan kommer från den undersökning som handlade om utsatthet under valåret 2022.

*Omfattning:* I undersökningen uppgav nära 30 procent att de blivit utsatta minst en gång under det senaste året (2022). De vanligaste formerna av utsatthet var hot och påhopp via sociala medier och det näst vanligaste hotfulla uttalande öga mot öga, något som är en mer typisk företeelse enligt de undersökningar som berör valår. Under mellanliggande år brukar det näst vanligaste vara att bli uthängd på internet. Kvinnor är något mer utsatta, medan utsattheten under 2022 var jämt spridd mellan förtroendevalda med och utan utländsk bakgrund, efter att under tidigare undersökningen ha legat ett par procentenheter högre för de med utländsk bakgrund. Bland partierna varierar utsattheten mellan 48 procent (mp) och 24 procent (kd).



*Förövare och situationer:* Vid de flesta händelser under 2022 var förövaren okänd eller anonym. I de fall den utsatta hade en uppfattning om förövaren rör det sig oftast om en man, som uppskattas vara 45–64 år gammal, agerar ensam och beskrivs som en förargad medborgare. I ungefär hälften av händelserna förknippas förövaren med någon form av grupp, oftast en högerextremistisk eller rasistisk grupp. Händelserna förknippas oftast med ett uttalande eller en opinionsyttring den förtroendevalda gjort. I de flesta fall uppger den utsatta att förövarens främsta motiv var att förödmjuka eller förolämpa.

*Konsekvenser:* En fjärdedel uppgav att de under 2022 påverkades i sitt förtroendeuppdrag antingen till överväganden eller handlingar på grund av utsatthet eller oro för att utsättas. Här finns en större könsskillnad: 30,4 procent av kvinnorna rapporterar detta, medan motsvarande siffra för män är 20,7 procent. Den vanligaste konsekvensen var att begränsa sin aktivitet på sociala medier, att undvika att engagera sig eller uttala sig i en specifik fråga, att överväga att lämna ett specifikt uppdrag och att tveka inför en åtgärd eller ett beslut.

### Hotad kultur

I undersökningen *Hotad kultur* (2016) undersökte Myndigheten för kulturanalys konstnärers och författares utsatthet. Undersökningen var baserad på PTU och riktade sig till medlemmar av Författarförbundet och KRO/KIF.

*Omfattning:* var tredje författare och konstnär angav att de någon gång utsatts för hot, trakasserier, stöld, våld eller skadegörelse kopplat till deras yrkesutövning. Var sjätte uppgav att de utsatts vid minst ett tillfälle under de senaste 12 månaderna.

*Fördelning:* bland författarna angav 35 procent att de utsatts för någon form av hot och trakasserier, och 19 procent under de senaste 12 månaderna (dvs 2015). En mindre grupp är mycket utsatt. För författarna finns det ett tydligt samband mellan en samhällskritisk ambition och en ökad utsatthet. Procentuellt rör det sig om relativt små skillnader när det gäller utsatthet fördelat på kön.

*Förövare* är ofta okända, men många utsatta har en bild av vad som karaktäriserar förövarna och deras motiv. Attackerna mot författarna tros ofta vara riktade mot deras åsikter. Konstnärerna blir oftast utsatta av ”en allmänt arg och missnöjd person”. På följdfrågor om vilken typ av politiska sammanslutningar förövarna uppfattas tillhöra samt vilken typ av politiska motiv de uppfattas stå för, anges

svarsalternativet ”högerextrem/rasistisk” i betydligt större utsträckning än andra svarsalternativ.

*Konsekvenser:* 14 procent av de som antingen utsatts eller oroar sig för att utsättas säger att de lämnat eller beslutat att inte ta sig an specifika uppdrag eller ämnesområden av detta skäl. Cirka en tredjedel av de som är oroliga och/eller utsatta anger att de dragit sig undan offentligheten i någon utsträckning. Ungefär en sjättedel uppger att deras konstnärliga frihet har inskränkts. Samtidigt uppger många att de snarare har stärkts i sitt engagemang.

*Stöd/åtgärder:* 80 procent har ej anmält händelsen, främst för att de inte tror att anmälan skulle leda till något. Många i målgruppen saknar arbetsgivare med ansvar för arbetsmiljön, så det finns ett annat behov här än i andra yrkesgrupper. De flesta önskar att det fanns ett mer organiserat stöd från kollegor.

### **Journalisternas trygghetsundersökning**

JMG vid Göteborgs Universitet har vid flera tillfällen undersökt journalisters utsatthet för våld, hot och trakasserier. Undersökningen har ungefär samma struktur som PTU, och riktas till ett slumpmässigt urval av svenska journalistförbundets medlemmar.

*Omfattning:* 58 procent av respondenterna angav att de någon gång utsatts för trakasserier, hot eller våld i samband med sitt yrkesutövande. Under året före 2016 års undersökning uppgav 26,5 procent att de utsatts. Den vanligaste typen var att ha mottagit hotfulla telefonsamtal (27 procent), hotfull epost (26 procent) och hot/påhopp via sociala medier (21 procent).

*Fördelning:* I undersökningen är män mer utsatta än kvinnor (63 respektive 52 procent anger att de utsatts någon gång, och 28 respektive 24 procent att de utsatts under 2016). De som skriver om politik/samhälle/utrikespolitik är mest utsatta (41 procent) följt av de som skriver om kriminalitet/brott (37 procent) och de som skriver mer allmänt inriktad journalistik (31 procent). Ledarskribenter är med marginal den mest utsatta kategorin (runt 60 procent), medan programledare, chefer och reportrar ligger runt 30 procent.

*Förövare/motiv:* Förövarna är vanligtvis anonyma, och bedöms agera ensamma. Män står för en övervägande majoritet av hoten och trakasserier (83 procent). Två tredjedelar av de utsatta uppfattade att förövarna tillhörde någon viss

gruppering, varav de flesta (43 procent) kopplade dem till någon högerextremistisk eller rasistisk grupp, medan två procent anger vänsterextremism. Grupperna ”antifeministisk” och ”kriminellt nätverk” låg på sju procent. Det vanligaste sammanhanget var att utsattheten skedde i anslutning till bevakning av särskilt ämne/fråga (49 procent) eller bevakning av enskild individ eller grupp (26 procent). Bland de ämnen som genererar våld, hot och trakasserier rör det sig i runt hälften av fallen om bevakningen av flyktingar/immigrationsfrågor/asylsökande. 11 procent anger bevakningen av kriminalitet, följt av antirasism och fotboll (vardera 4 procent). Vanligaste uppfattade motiv var att påverka agerande som journalist (36 procent), visa missnöje (27 procent) och förödmjuka eller förolämpa (24 procent).

*Konsekvenser:* De flesta utsatta har inte vidtagit någon åtgärd för att skydda sig från vidare utsatthet. Den vanligaste åtgärden var att bli mer restriktiv på sociala medier. 26 procent av de utsatta journalisterna har undvikit att bevaka ett visst ämne eller fråga, 22 procent har någon gång undvikit att bevaka en viss individ eller grupp. Det vanligaste är att sådan självzensur inträffat någon enstaka gång. Över hälften uppger att de blivit rädda efter att ha utsatts. 25 procent har någon gång funderat på att lämna journalistiken och 20 procent anger att privatlivet påverkats.

Stöd, anmälan: En tiondel av händelserna polisanmäldes, och det vanligaste skälet att inte anmäla är att incidenterna betraktas som småsaker, även när de upplevts som hotfulla. Ett annat vanligt skäl är att man inte tror att det skulle leda någon vart, eller att det ses som en del av jobbet, något man får förvänta sig och hantera.

### **Undersökningar från olika fackförbund**

TCO påpekar i sin rapport *Hatad och hotad i demokratins tjänst – så kan hot, våld och trakasserier mot tjänstemän påverka demokratin* (TCO 2022) att hat, hot, våld och trakasserier förekommer inom de flesta branscher i såväl privat som offentlig sektor, och att detta kan skada demokratin genom att påverka människors tillit till rättssamhället och till demokratiska institutioner. Rapporten sammanfattar en rad undersökningar av hot, våld och trakasserier mot tjänstemän.

Nästan var femte av TCO-förbundens medlemmar har utsatts för hat, hot eller våld under de senaste fem åren, motsvarande drygt 200 000 personer omräknat till hela tjänstemannakollektivet. Tre av tio medlemmar uppger att en nära kollega har

utsatts för hat, hot och våld. Två tredjedelar av de utsatta har mottagit direkta hot på jobbet, runt var fjärde har fått hot eller hat via mejl, var femte har upplevt fysiskt våld i form av knuffar och slag eller liknande. Fler kvinnor än män har utsatts. Det är betydligt vanligare att tjänstemän i offentlig sektor utsätts, tre av tio. Nio av tio TCO-förbundsmedlemmar anser att hot, våld och trakasserier som riktas mot tjänstemän är ett hot mot demokratin.

I **Visions** undersökning, *Har du familj...? En rapport om utsatthet för hot, personangrepp och våld i socialt arbete* (2021) framkommer att nästan hälften inom socialtjänsten, 45 procent, någon gång de senaste tolv månaderna har blivit utsatta för någon form av hot, våld, personangrepp eller förtal. Hot är den vanligaste incidenten. Behandlingspersonal och socialsekreterare är de mest utsatta yrkesgrupperna.

I **Vårdförbundets** Novus-undersökning från 2020 svarade 44 procent av medlemmarna att de utsatts för hot, och 27 procent att de utsatts för våld på sin arbetsplats. Akutvården är mest utsatt, följt av psykiatrin.

En undersökning bland **fackförbundet ST:s** medlemmar 2018 visar en ökad förekomst av hot och hot om våld. 16 procent av de som svarade på ST:s enkät uppgav att de utsatts för hot eller våld i sitt arbete. En tredjedel svarade även att det förekommer hot och våld på arbetsplatsen.

Dåvarande Lärarförbundet (nu Sveriges Lärare) påpekade att hot och våld mot lärare riskerar att få allvarliga konsekvenser inte bara för den som drabbas utan för hela samhället, och att skolledare måste få ett bättre stöd, tillräckliga resurser och ett starkt mandat från huvudmännen att leda arbetet mot hot och våld (Lärarförbundet 2021). Drygt 1 000 lärare och ombud berättar i rapporten om hur situationen med hot och våld ser ut på deras arbetsplatser. Det är en problembild som spänner över mycket – från fysiskt våld av elever, som 16 procent av högstadielärarna råkade ut för under 2020, till verbalt våld av vårdnadshavare som drabbade 10 procent av gymnasielärarna samma år.

Nästan hälften av högstadielärarna och mer än var femte gymnasielärare har utsatts för en hotfull situation av en elev mellan 2019 och 2021. 28 procent av högstadielärarna och 10 procent av gymnasielärarna har utsatts för hotfulla situationer av elever flera gånger de senaste två åren.

Undersökningen visar att de flesta skolor har rutiner och policys gällande hot och våld men att det finns brister i det förebyggande arbetet och i hur incidenter hanteras. Det gäller till exempel anmälningar av allvarliga tillbud till Arbetsmiljöverket.

### Statistik från arbetsmiljöverket

**Arbetsmiljöverket** pekar på sin hemsida ut ett antal arbetsuppgifter och arbetsmiljöer som kan innebära en förhöjd risk för hot och våld:

- Arbete med människor, såsom hälso- och sjukvård och socialt arbete
- Arbete i offentliga miljöer, såsom bibliotek eller akutmottagning
- Arbete på myndigheter eller idéburna organisationer
- Hantering av pengar eller varor

Bland tjänstemän är de som arbetar i blåljusverksamhet, som polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård särskilt utsatta. Även tjänstemän på myndigheter och i andra verksamheter, såsom socialtjänst är särskilt utsatta. Förutom själva arbetsuppgifterna kan till exempel ensamarbete, stress, tidsbrist och hög arbetsbelastning ytterligare öka riskerna för att bli utsatt.

Av **Arbetsmiljöverkets** senaste statistik över arbetsskador framgår att omkring en av tio män och närmare två av tio kvinnor har varit utsatta för våld eller hot om våld i arbetet minst en gång under den senaste 12-månadersperioden. Hot, våld och trakasserier är den olycksorsak som ökat mest jämfört med Arbetsmiljöverkets basår 2003. Två tredjedelar av de som drabbats av hat, hot och våld har utsatts för direkta hot på jobbet (TCO:s Novus-undersökning av sina medlemmar). Närmare var fjärde har också fått hot eller hat via mejl. Var femte har upplevt fysiskt våld i form av knuffar och slag eller liknande. Utsatthet för hat och hot i sociala medier drabbar var åttonde tjänsteman.

### Riksrevisionen

Riksrevisionen granskade 2022 myndigheternas och regeringens arbete med att förebygga och hantera trakasserier, hot och våld mot statligt anställda. De noterade att utsatthet riskerar att underminera demokratiska principer, genom att anställda undviker arbetsuppgifter eller påverkas att fatta dåliga beslut. Arbetet för att förebygga och motverka trakasserier, hot och våld syftar till att skapa en trygg och säker arbetsmiljö och att säkra förtroendet för statlig verksamhet.

Av den enkätundersökning Riksrevisionen genomfört och som skickats ut till samtliga myndigheter framgår att erfarenheter av trakasserier är vanligt, medan erfarenheter av våld är ovanligt. Av de svarande myndigheterna uppger tre fjärdedelar att anställda råkat ut för någon form av trakasserier under perioden 2019–2021. Bland de myndigheter som uppger att trakasserier förekommer ofta återfinns främst de med många medborgarkontakter. Bland de myndigheter som uppger att trakasserier förekommer någon gång i veckan återfinns stora myndigheter som har många medborgarkontakter och som fattar beslut som kan få stor betydelse för den enskilde, som Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, Polismyndigheten och Skatteverket, men också mindre myndigheter som Diskrimineringsombudsmannen och Folkhälsomyndigheten. Trakasserier är mycket vanliga i de brottsutredande/dömmande myndigheterna. Även länsstyrelserna rapporterar en mycket hög förekomst. Också vid lärosäten (kategorin betygssättning och examination, se nedan) och myndigheter vars verksamheter inkluderar utbetalningar, tillsyn och tillstånd är trakasserier relativt vanligt förekommande. Enkäten visar på liknande resultat för dessa kategorier när det kommer till hot och våld. De anger vidare att handlingar i affekt är den vanligaste formen, men systematiska trakasserier och hot är mer allvarliga.

Riksrevisionen bedömer att myndigheternas och regeringens arbete fungerar bra i många delar, och att de verksamheter som är mest utsatta också vidtagit förebyggande och hanterande åtgärder. Riksrevisionen bedömer att det behövs ett förbättrat stöd till myndigheter där trakasserier, hot och våld är mer ovanliga, men där sådana företeelser kan förekomma i samband med förändringar i omvärlden eller i verksamheten.

Mer än hälften av myndigheterna uppger att anställda har utsatts för trakasserier någon gång per år eller mer. Vissa myndigheter och verksamheter är betydligt mer utsatta, bland annat domstolar, lärosäten, länsstyrelser samt myndigheter som utreder brott, utövar tillsyn eller beslutar om tillstånd, ersättningar eller bidrag. Det är vanligt med trakasserier och hot, främst från personer med rättshaveristiskt beteende, personer som är i affekt eller personer i en desperat situation. Vid vissa verksamheter förekommer också grövre eller mer systematiska trakasserier och hot, från både privatpersoner och personer med koppling till extrema miljöer eller brottslighet. Detta är ovanligare, men kan vara svårare för myndigheterna att hantera. Vid mindre myndigheter kan hanteringen vara mindre systematisk. Det finns också utmaningar med att säkerställa att rutiner genomförs och följs som

tänkt. Det finns även ett mörkertal i inrapporteringen av incidenter, framför allt trakasserier vid större riskutsatta myndigheter. Polisanmälningar av incidenter läggs ofta ned, och antalet fällande domar är få.

De kunskapsunderlag och stöd som finns, som handböcker och digitala utbildningar, fokuserar främst på myndigheter som har många medborgarkontakter. Granskningen visar att det saknas kunskap och stöd för myndigheter som råkar ut för en plötslig ökning av trakasserier och hot. Det kan till exempel handla om vissa ärenden eller frågor som väcker uppmärksamhet, när det sker förändringar i omvärlden eller när myndighetens uppdrag förändras. En sådan plötslig ökning är en stor påfrestning för myndighetens anställda, och för verksamheten, eftersom resurser då måste avsättas för att hantera nya oväntade situationer.

Rekommendationerna handlar om att komplettera det befintliga skyddet för offentliganställda för alla typer av verksamheter och incidenter. Det behövs stöd till de myndigheter som saknar resurser för ett systematiskt förebyggande arbete och för att hantera möjliga incidenter. Stödet behöver vara praktiskt och konkret, snabbt tillgängligt och bör väga in samtliga viktiga perspektiv, som arbetsmiljö, säkerhet, styrning och kontroll. Riksrevisionen rekommenderade regeringen att ge i uppdrag till lämplig myndighet att inrätta en funktion med syfte att stödja andra myndigheter med praktiska råd och verktyg för att hantera trakasserier, hot och våld. De rekommenderade också att uppdra åt lämplig myndighet att ta fram kunskapsunderlag som dokumenterar erfarenheter och ge stöd till de myndigheter som saknar beredskap, samt att överväga ändringar i lagstiftningen som kan minska enskilda beslutsfattares eller handläggares utsatthet.

### **Sammanfattning bakgrund**

Den här rapporten började med observationen att trots att det under många år förekommit berättelser om forskares och lärares utsatthet för hot och hat, så var högskolesektorn i stort sett frånvarande i de diskussioner som fördes om våld, hot och trakasserier riktade mot yrkesgrupper av stor betydelse för demokratin, exempelvis ur dåvarande regeringens handlingsplan 2017. Ett skäl till detta utelämnande var att det saknades undersökningar motsvarande de som gjorts för förtroendevalda, journalister och kulturarbetare. I detta kapitel har rapporter och policydokument som berör forskares utsatthet i Sverige tagits upp, tillsammans

med några internationella studier, samt rapporter som berör sektorer/yrkesgrupper som i någon mening liknar högskolesektorn.

Utifrån materialet kan ett par iakttagelser göras:

- Flera av rapporterna rapporterar att det finns vissa könsskillnader vad gäller utsatthet och förövare. Män är betydligt vanligare som förövare, och i flera fall är kvinnor något mer utsatta, och mer oroliga för att utsättas.
- De konsekvenser av utsatthet och risk/oro för att utsättas som rapporteras tar sig oftast form av olika typer av självcensur, att de tillfrågade begränsat sig själva i någon mån. Dessa konsekvenser är i många fall vanligare för kvinnor än för män.
- Många är osäkra på var det finns stöd, eller är av olika skäl obenägna att söka stöd.
- Ökad risk för utsatthet i förhållande till medborgarkontakter och beslutfattande.
- Ökad risk associerad med aktivitet i sociala och traditionella medier.
- Ökad risk associerad med att hantera vissa särskilt laddade ämnen.
- I de internationella studier om hot och hat mot forskare som behandlats har fokus varit på risker associerade med forskningskommunikation, och på utomstående förövare.
- Det tycks gå att skilja ut verksamheter som främst möter hot utifrån, och de som främst möter hot inifrån verksamheten.
- Allvarligare incidenter är mindre vanliga.
- Vanliga incidenter är att mötas av arga/missnöjda personer, antingen muntligen eller via e-post.



## Metod

### Bakgrund

Föreliggande undersökning använde sig av Politikernas trygghetsundersökning (PTU) som en övergripande mall. PTU genomförs regelbundet av Brå och ger en bra bild av de aspekter på våld, hot och trakasserier i relation till yrkesutövning som vi bedömde vara relevanta för högskolesektorn. PTU är en etablerad modell som utgjort grund för de undersökningar som gjorts om journalister (JMG 2016) och kulturarbetares utsatthet (Myndigheten för kulturanalys 2016). Dessa undersökningar utgör viktiga jämförelsepunkter för förståelsen av förhållandena inom akademien, och jämförbarhet i metodologin är en stark fördel. De frågor som används handlar om:

- Utsatthetens omfattning
- Vilka områden som genererar hot/hat
- Om det finns särskilt utsatta grupper
- Vilka former utsattheten antar
- Vilka konsekvenserna är av utsattheten, oro/risk för utsatthet
- Vilka möjligheter de utsatta har till stöd
- Vilka förövarna är och vad de är ute efter.

### Utformning

Enkätens utformning och innehåll diskuterades med representanter för forskarsamhället, samt med företrädare för myndigheter som genomfört liknande undersökningar. Enkäten består av bakgrundsfrågor, frågor om utsatthet i egenskap av forskare/lärare under hela karriären, utsatthet under senaste året, uppföljningsfrågor om senaste incidenten, samt frågor om konsekvenser och stöd (se bilaga II, där enkäten återges i sin helhet). Enkäten utformades av utredare på Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet, kodades och skickades ut av SULF, med ett missiv som beskrev undersökningens syfte. Enkäten prövades i en pilotstudie i oktober 2021 och reviderades ytterligare efter kommentarer från respondenterna.

## Genomförande

Den slutliga versionen skickades ut i februari 2022, enbart i elektronisk form. Enkäten översattes till engelska. Två påminnelser skickades ut innan enkäten stängdes. Svartsperioden var tre veckor. Anonymiserade data användes för analys. I tolkningen av resultatet behöver det tas i beaktande att studien genomfördes under en period då covid-19-pandemin pågick.

## Deltagare

Studien baseras på ett utskick till SULF:s medlemsregister (N=17 459). Svarsfrekvensen var 17,1 procent. (N=3 154), varav 128 angav att de ej var forskare/lärare i högskolesektorn. Totalt 2 995 personer fullföljde hela enkäten, vilket innebär att ytterligare 31 personer föll bort.

SULF:s medlemsregister saknar uppgifter om hur stor andel av medlemmarna som vid undersökningstillfället var aktiva som forskare och lärare inom svensk högskolesektor. Exakt svarsfrekvens är således ett lägsta mått.

Av de svarande utgör ämnesområdena samhällsvetenskap och humaniora/konst en majoritet, och är därmed överrepresenterade i förhållande till hur det ser ut i högskolesektorn som helhet.<sup>1</sup> På motsvarande vis är ämnesområdet medicin underrepresenterat bland de svarande. Detta är samtidigt en fördelning av svarande som överensstämmer med SULF:s uppfattning om hur fördelningen ser ut bland dess medlemmar.

SULF:s medlemsregister är ej öppet, så risken att individer kan identifieras är minimal. Redovisningen av resultaten är också begränsad till det svarsalternativ som fler än 20 personer angett.

## Bortfall

### Externt och internt bortfall

Enkäten skickades till samtliga SULF:s medlemmar med e-post i medlemsregistret, 17 459 personer. 3 154 personer besvarade enkätens första fråga, som är huruvida respondenten är verksam som forskare eller lärare i svensk

---

<sup>1</sup> UKÄ/SCB Personal vid Universitet och Högskolor 2021

högskolesektor, vilket var ett villkor för att besvara resten av enkäten. 128 personer angav att de inte var aktiva, varefter enkäten avslutas för deras del. Flertalet respondenter har således inte öppnat enkäten. Då det saknas uppgift om hur många av SULF:s medlemmar som är aktiva inom sektorn är det ej känt hur många som inte har öppnat enkäten på grund av att de inte tillhör målgruppen. Detta medför viss osäkerhet i resultatet. 2 995 personer avslutade enkäten.

### **Skevhet i urval**

Det kan finnas ett större incitament för utsatta att delta i en undersökning som handlar om våld, hot och trakasserier än för de som inte blivit utsatta. Detta kan inte undvikas, men ett missivbrev medföljde enkäten som förklarade vikten av att delta, även om en själv inte varit utsatt. Enkäten var betydligt kortare för den som inte utsatts för någon av de listade typerna av händelser, vilket sänker tröskeln för deltagande. Samtidigt kan erfarenheter av utsatthet vara svåra att delge i enkätundersökningar, vilket i stället medför risk för underrapportering av erfarenheter. Sammantaget gör dessa överväganden att undersökningens resultat bör tolkas med försiktighet.

### **Ämnestillhörighet**

Av de svarande anger en större andel av de aktiva inom samhällsvetenskap (psykologi, ekonomi och näringsliv, utbildningsvetenskap, sociologi, juridik, statsvetenskap, social och ekonomisk geografi, medie- och kommunikationsvetenskap) och humaniora (historia och arkeologi, språk och litteratur, filosofi, etik, religion och konst) att de blivit utsatta för någon form av hot eller trakasserier. De svarande grupperna är dock olika stora: ämnesområdena humaniora och samhällsvetenskap utgör tillsammans 51 procent av de svarande. Detta behöver tas med i bedömningen, då resultatet gällande övriga ämnesområden är mindre säkert, och de svarande utgör en mindre andel av de aktiva inom respektive område. Förklaringen till fördelningen av svar i undersökningen ligger med största sannolikhet i hur SULF:s medlemsfördelning ser ut. SULF har ingen exakt uppskattning av fördelningen utifrån ämnesområden bland sina medlemmar, men ovanstående stämmer överens med hur SULF bedömer fördelningen.

## Resultat

### Huvudsakliga resultat från enkäten

De deskriptiva resultat som undersökningen genererat är främst:

- Utsatthet för våld, stöld och skadegörelse i egenskap av forskare eller lärare förekommer, men är relativt ovanligt i materialet. Sex procent av de tillfrågade har någon gång blivit utsatt för någon händelse av dessa slag.
- Erfarenhet av utsatthet för någon form av hot eller trakasserier är vanligt (39 procent) och förekommer inom alla ämnesområden. Drygt 30 procent av de svarande inom samtliga ämnesområden rapporterar erfarenheter av någon form av utsatthet.
- Erfarenhet av utsatthet är vanligare inom ämnesområdena humaniora och samhällsvetenskap, där erfarenheter av hot eller trakasserier ligger på 47 respektive 43 procent.
- Kvinnor är mer utsatta än män för de flesta typer av incidenter, och är mer oroliga för utsatthet, både för sig själva och för anhöriga.
- Studenter är den vanligaste gruppen bland förövare för samtliga kategorier av utsatthet och de flesta fallen sker i undervisnings-/handledningssammanhang. Kollegor är den näst största kategorin förövare och är vanligare i situationer gällande pågående forskning eller publicering av forskningsresultat.
- Externa personer är vanligare som förövare i anknytning till förekomst i sociala och traditionella medier och debattinlägg.
- Konsekvenser av utsatthet eller risk/oro för utsatthet är olika former av självcensur.
- Åtta procent har ändrat sina rutiner/beteende på grund av utsatthet. Nästan dubbelt så många kvinnor som män rapporterar denna konsekvens.
- En tredjedel av de svarande vet inte vart de ska vända sig ifall de blir utsatta. Två tredjedelar känner inte till om det finns någon handlingsplan vid deras institution eller lärosäte om hur utsatthet och risk för utsatthet ska hanteras, eller anger att det inte existerar någon sådan handlingsplan.
- Utsattheten är högre bland de som är mer aktiva inom sociala och traditionella medier.

- Något högre utsatthet rapporteras av de som anger att de arbetar inom de ämnesområden som förekommit i tidigare rapportering om incidenter, och som varit föremål för debatt som rör politiskt laddade frågor.

## Resultatredovisning i detalj

### Principer för resultatredovisningen

I den här delen redovisas uppgifter från enkätundersökningen ”Hot och hat mot forskare och lärare i svensk högskolesektor”. Enkäten skickades ut i januari 2022. Resultatdelen redovisar de övergripande uppgifter från undersökningen som förekom i delrapporten (2022), men innehåller också kompletterande tabeller som behandlar kombinationer av flera faktorer ur samma undersökning.

Ett urval av tabeller redovisas här med könsfördelning och fördelning över ämnesområden. Ett antal tabeller tar också upp fördelning utifrån yrkestitel. Valet av de fördelningsfaktorer som inkluderas är väglett av iakttagna signifikanta skillnader utifrån de variabler som använts. Det är viktigt att vara försiktig med tolkningen av uppgifterna i följande tabeller, i synnerhet i kategorier med få svarande. Det är också viktigt att komma ihåg att enkätsvaren är baserade på hur de svarande uppfattat situationen, det vill säga, svaren påverkas av subjektiva tolkningar.

På grund av att populationen är begränsad och svarsfrekvensen låg redovisas resultaten i antal, då enbart procent skulle ge ett missvisande intryck av representativitet. Resultaten redovisas också i procent, eftersom de svarande kategorierna inte motsvarar populationen i sin helhet, och de överrepresenterade kategorierna på ett missvisande sätt skulle ge intrycket av att vara mer utsatta än vad resultatet ger stöd för. Urvalet av uppgifter och valet av kombinationstabeller har vägletts av vilka samband som gav tillräckligt med underlag för att vara relevanta. Vi valde att rikta uppföljningsfrågor enbart till de som drabbats senaste året, vilket ger ett betydligt mindre urval och tyvärr medför att vissa frågor inte kan redovisas alls. Detta val motiverades av att frågor rörande det senaste året genererar mer pålitliga svar.

För att undersöka frågan om vissa forsknings- och undervisningsämnen utsätts i högre grad inkluderades en allmänt formulerad fråga om respondenten ansåg sig arbeta inom ett av de ämnen som rapporterats som utsatt. Bland alternativen här

fanns de ämnesområden/metoder som sådana rapporter har inkommit om, men det fanns också en möjlighet att svara ”annat” och att i fritext ange vilket detta ämne var. Av skäl som angetts om redovisningsprinciper så betydde detta dock att de flesta enskilda ämnena resulterade i mycket små antal. Här redovisas därför utsattheten i förhållande till om den svarande tillhör *någon* av dessa ämnen eller ej, utan någon precisering av *vilka* av dessa ämnen de tillhör.

Några exakta definitioner eller mått på utsatthet kan inte ges, då det rör subjektiva erfarenheter. Detta är inte en brottofferundersökning, utan en undersökning om hur respondenter själva upplevt de händelser de utsatts för. Detta är också vad som är relevant ur ett konsekvensperspektiv. En konsekvens av detta är att vi inte kan utesluta att en situation som en person uppfattar som hotfull är samma typ av händelse som en annan respondent inte skulle rapportera alls. När undersökningen pratar om resultatet i termer av ”hot” och ”trakasserier” är dessa termer operationaliserade, dvs det handlar om någon eller flera av de händelsetyper som presenteras i en lista av exempel (se nedan och enkäten i bilaga II).

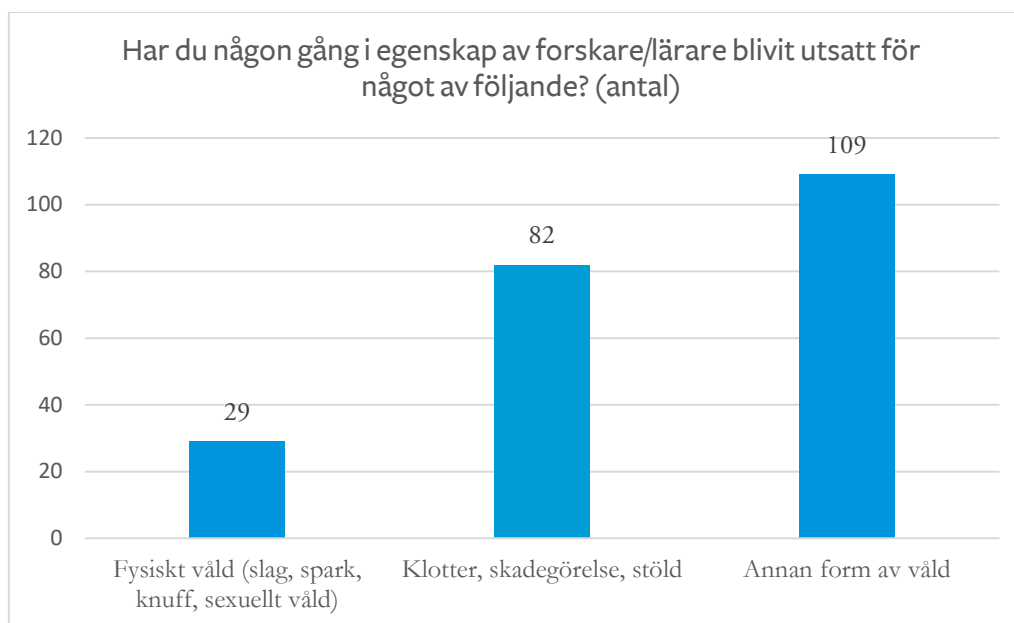
Många svar som faller inom kategorierna ”annat” samt en relativt jämn fördelning över kategorierna kan visa 1) att det rör sig om flera olika fenomen och/eller 2) att vi ännu inte identifierat de relevanta förklarande mekanismerna/kategorierna.

### **Utsatthet för våld, skadegörelse och stöld**

I detta stycke redovisas uppgifter för de huvudsakliga typerna av utsatthet för kategorierna våld, skadegörelse och stöld, samt kommentarer om fördelning. Det resultat som sticker ut bland dessa uppgifter är att respondenter med utländsk bakgrund till viss del är överrepresenterade bland utsatta. Detta redovisas därför i särskild figur (se figur 2 nedan).

Av 2 884 som besvarade frågorna om utsatthet för våld, skadegörelse och stöld i egenskap av forskare/lärare uppgav 179 (6%) att de någon gång blivit utsatta för detta i någon form (se figur 1). Av dessa svarade 75 (42% av de utsatta) att någon sådan händelse inträffat under de senaste 12 månaderna. Respondenterna kunde ange flera alternativ, vilket gör att summan av de tre staplarna i figur 1 överstiger 179 i antal.

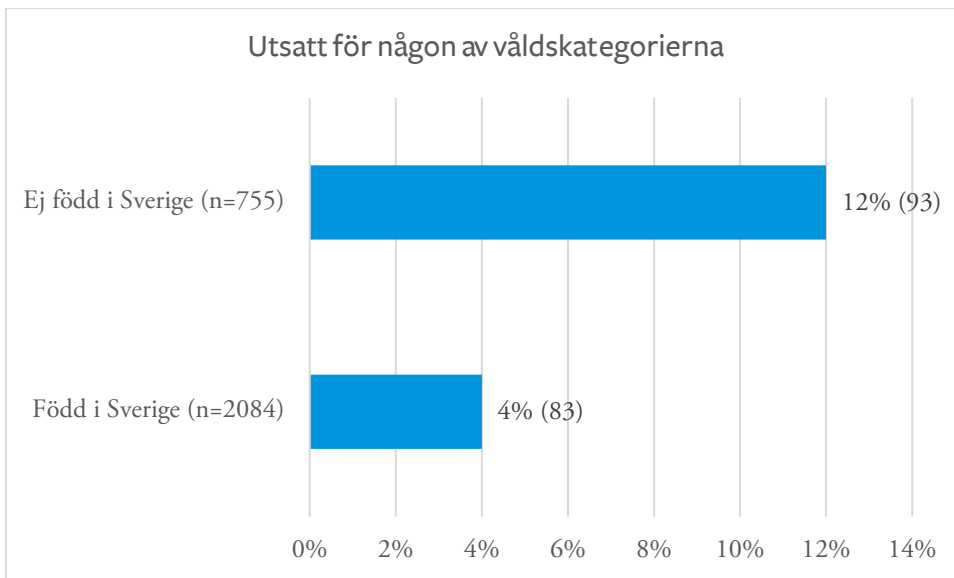
Figur 1. Utsatthet för våld, stöld och skadegörelse, någon gång (antal)



I figur 1 har kategorierna slag, spark, knuff eller liknande och sexuellt våld slagits samman till kategorin ”fysiskt våld”. Ingen av de tillfrågade angav att de blivit utsatta för kategorierna ”våld med vapen” eller ”anlagd brand/sprängning”.

Den största kategorin som anges av de svarande är ”annan form av våld”, det vill säga händelser som inte fångas av de alternativ som ges. Vad detta kan vara framgår inte av undersökningen.

**Figur 2: Utsatt för någon av våldskategorierna född i Sverige/ej född i Sverige (andel i procent, antal inom parentes)**



Av de som inte är födda i Sverige svarade 12 procent att de blivit utsatta för någon form av våld, skadegörelse eller stöld jämfört med fyra procent av de som är födda i Sverige. Kvinnor och män rapporterar utsatthet för händelser av detta slag i ungefär lika stor utsträckning. Fördelningen mellan övriga bakgrundsvariabler ger för små grupper för att inkluderas i redovisningen.

En majoritet av de som angav att de blivit utsatta senaste året (n=75) besvarade ett antal följdfrågor. Dessa beskrivs i korthet nedan, med det deskriptiva syftet att visa vad som förekommer, och vad som är vanligast i materialet. Det är dock viktigt att komma ihåg att underlaget alltså är starkt begränsat och därför ska tolkas med försiktighet.

- De vanligaste situationerna där våld, skadegörelse eller stöld förekommit är i samband med undervisning/handledning.
- Vanligast är att förövaren/-na är män (36 procent, n=26) eller en grupp med både kvinnor och män (33 procent, n=24).
- Nästan alla utsatta uppfattade situationen som ganska eller mycket obehaglig (89 procent).



- I nästan hälften av fallen (44 procent) angav de utsatta att de tidigare blivit utsatta av samma personer.
- I mer än hälften av fallen (53 procent) angav de utsatta att de kände till de som utsatte dem, eller kände dem väl.
- I en majoritet av fallen (68 procent) angav de utsatta att förövaren/-na var en student eller en kollega verksam vid samma institution eller enhet.
- De flesta angav att de inte uppfattade eller inte visste om förövaren tillhörde någon särskild politisk gruppering eller annan form av gruppering.
- Det vanligaste motivet som de utsatta uppfattade var att förövaren försökte förödmjuka eller förolämpa dem (69 procent), påverka karriärmöjligheter/möjligheter att driva forskning vidare (51 procent) eller att visa missnöje (46 procent).<sup>2</sup>

#### Utsatthet för hot och trakasserier

I denna del redovisas utsatthet inom kategorin hot och trakasserier, samt uppgifter om denna utsatthets fördelning i undersökningspopulationen. Eftersom erfarenheter av denna typ av utsatthet är betydligt vanligare än utsatthet för våld, skadegörelse och stöld finns det underlag för att redovisa betydligt fler fördelningstabeller i denna del.

Denna del inkluderar de uppgifter som återgavs i delrapporten och kompletteras med tabeller som beskriver fördelning gällande kön och ämnestillhörighet och i vissa fall också yrkestitel. Ett urval av tabeller som kombinerar vissa bakgrundsfaktorer inkluderas också i denna del.

39 procent (1 097 personer) uppgav att de någon gång blivit utsatta för minst en händelse av de slag som efterfrågades, de vanligaste redovisas i figur 3 under rubriken ”hot och trakasserier” i egenskap av forskare eller lärare.

Av de utsatta angav 37 procent (408 personer) att de blivit utsatta under de senaste 12 månaderna, vilket motsvarar 15 procent av samtliga svarande.

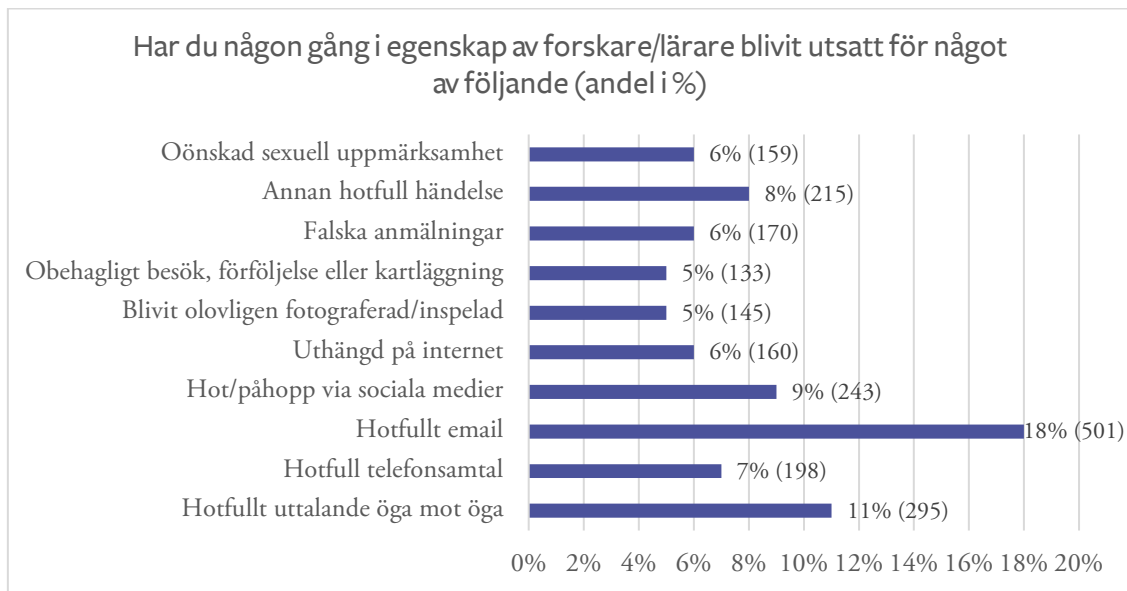
---

<sup>2</sup> Detta var en flervalsfråga, varför totalresultatet är > 100%.

### FORMER AV UTSATTHET

Bland de som angivit att de utsatts någon gång var de vanligaste typerna av utsatthet i form av ”hotfullt email”, något 18 procent av de svarande anger att de blivit utsatta för, följt av ”hotfullt uttalande öga mot öga” (11 procent) och ”hot/påhopp via sociala medier” (9%). Resultatet visas i figur 3.

**Figur 3: Utsatthet för hot och trakasserier, någon gång. (Andel i procent, antal inom parentes).<sup>3</sup>**

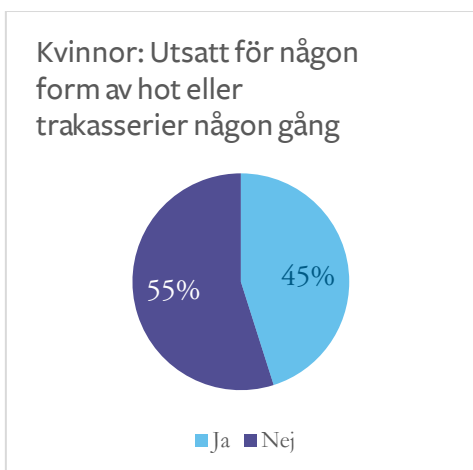


### Utsatthet någon gång fördelat på kön

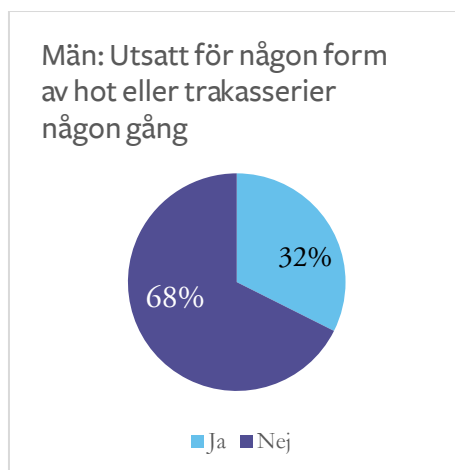
Utsattheten för hot och trakasserier i egenskap av forskare/lärare skiljer sig åt, beroende på vilket kön de svarande anger att de tillhör. Av kvinnorna anger 45 procent (668 av 1 480) att de har utsatts någon gång, av männen är det 32 procent (429 av 1324). Eller, annorlunda uttryckt: Av de som utsatts utgör kvinnor 61 procent, män 38 procent. Alternativen ”annat”, ”icke-binär” och ”vill inte svara” var för små grupper för att inkluderas i redovisningen (n <50).

<sup>3</sup> I figuren har kategorierna ”hotfullt sms/mms”, ”kapat internetkonto”, ”hotfullt brev/vykort”, ”uthängd på affisch/flygblad” och ”hotfull gåva”, uteslutits på grund av för små grupper svarande (N <50). Dessa typer av händelser förekommer, men i mindre utsträckning.

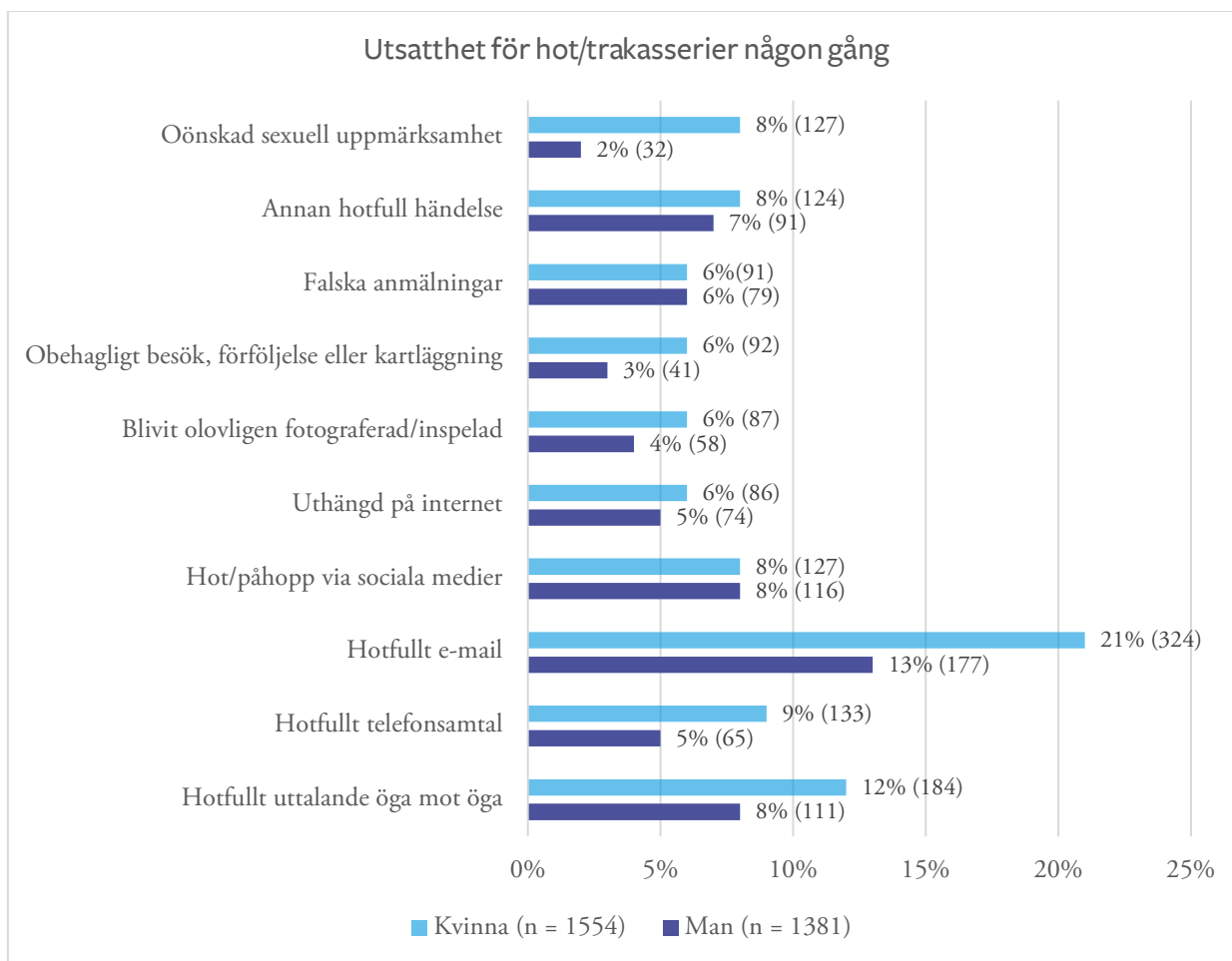
**Figur 4: Utsatt för hot eller trakasserier någon gång, kvinnor (andel i procent)**



**Figur 5: Utsatt för hot eller trakasserier någon gång, män (andel i procent)**



**Figur 6:**  
**Utsatt någon gång, kategorierna fördelat på kön (andel i procent, antal inom parentes)**

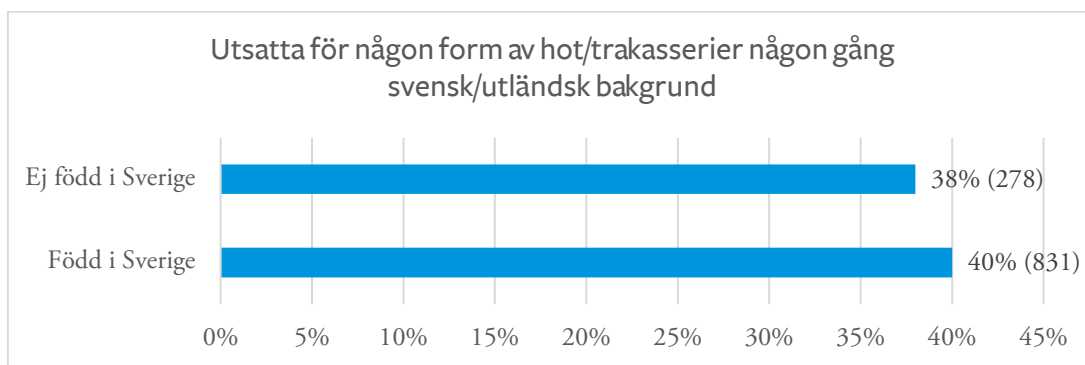


Kvinnor är överrepresenterade i nästan samtliga kategorier av utsatthet, men i synnerhet i kategorierna utsatt för ”hotfullt telefonsamtal” (9 procent jämfört med 5 procent för män), hotfullt email (21 respektive 13 procent), obehagligt besök, förföljelse eller kartläggning (6 respektive 3 procent) och oönskad sexuell uppmärksamhet (8 respektive 2 procent). Utsattheten är mer jämnt fördelad när det gäller kategorierna ”påhopp i sociala medier” och ”falska anmälningar”.

#### UTSATTHET NÅGON GÅNG I FÖRHÅLLANDE TILL ETNISK BAKGRUND

Procentuellt sett är det små skillnader mellan de som är och de som inte är födda i Sverige när det gäller utsatthet för hot och trakasserier.

Figur 7: Utsatthet för hot/trakasserier någon gång (andel i procent, antal inom parentes)



#### UTSATTHET NÅGON GÅNG I FÖRHÅLLANDE TILL ÄMNESOMRÅDE

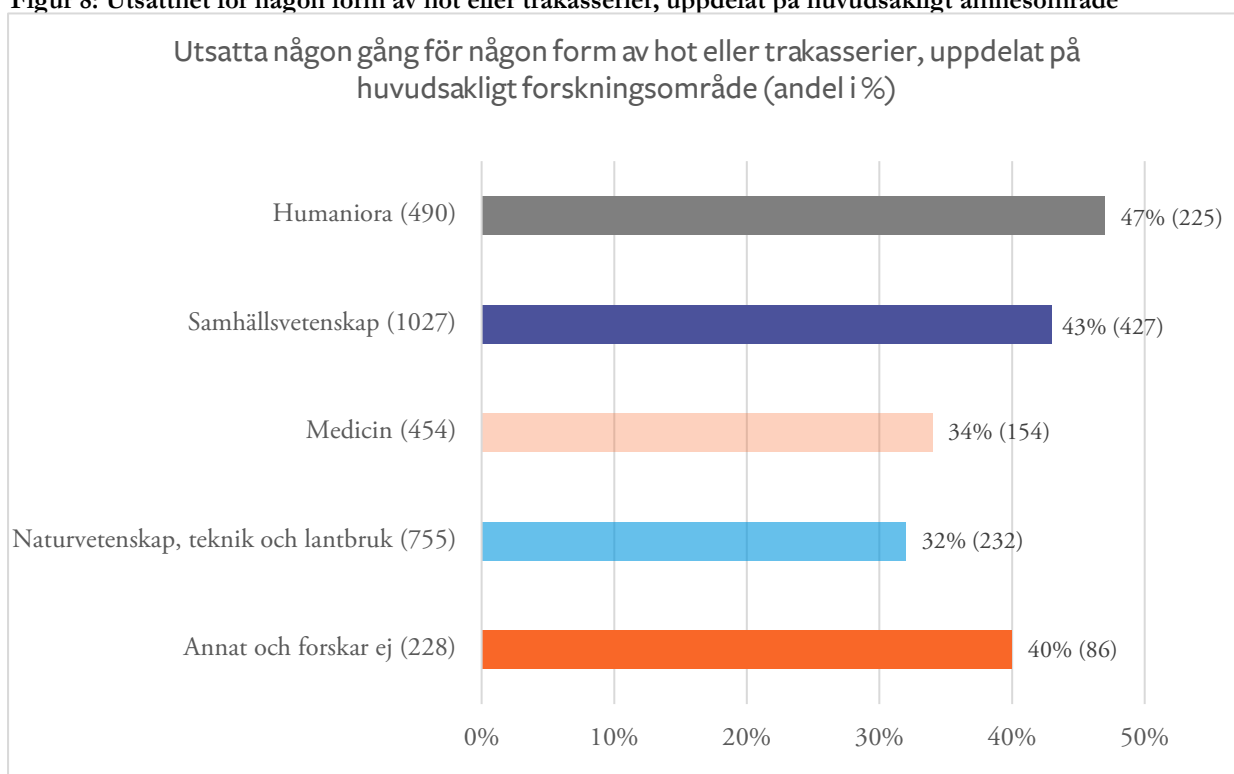
Av de svarande anger en betydligt större andel av de aktiva inom samhällsvetenskap och humaniora att de någon gång blivit utsatta för någon form av hot eller trakasserier. Men över 30 procent inom samtliga ämnesområden rapporterar om erfarenhet av utsatthet. Det är värt att här påminna om att de svarande grupperna är olika stora: Ämnesområdena humaniora och samhällsvetenskap utgör 51 procent av de svarande i undersökningen. Detta behöver tas med i bedömningen, då resultatet gällande övriga ämnesområden är mindre säkert, och de svarande utgör en mindre andel av de aktiva inom respektive område.

I figurerna nedan används följande förkortningar:

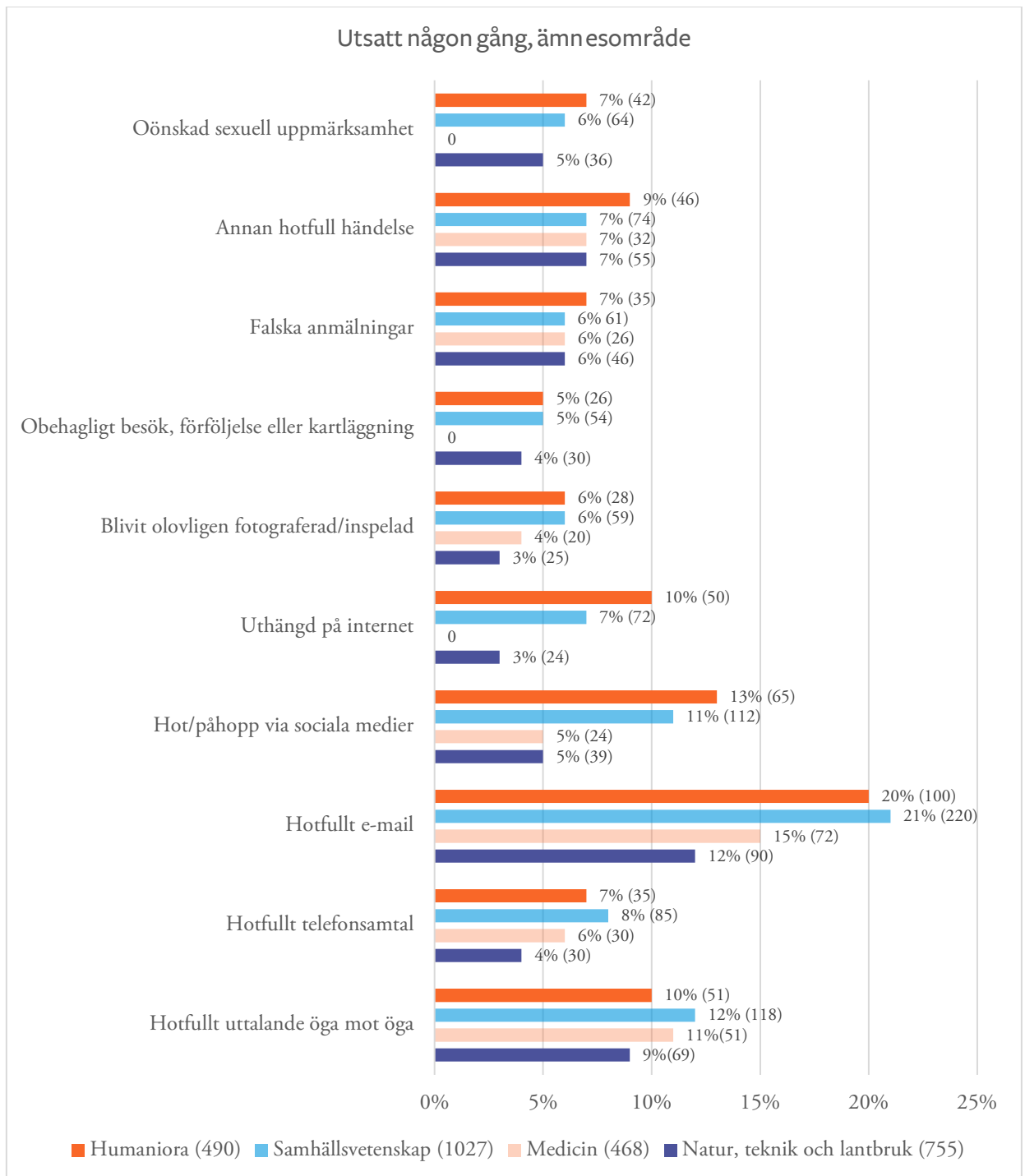
- ”Naturvetenskap, teknik och lantbruk”: matematik, data- och informationsvetenskap, fysik, kemi, geovetenskap och miljövetenskap samt biologi. Lantbruksvetenskap, skogsbruk och fiske, husdjursvetenskap, veterinärmedicin, bioteknologi med applikationer på växter och djur. Samhällsbyggnadsteknik, elektroteknik och elektronik, maskinteknik, kemiteknik, materialteknik, medicinteknik, naturresursteknik, miljöbioteknik, industriell bioteknik och nanoteknik.
- ”Medicin”: medicinska och farmaceutiska grundvetenskaper, klinisk medicin, hälsovetenskap, medicinsk bioteknologi.

- ”Samhällsvetenskap”: psykologi, ekonomi och näringsliv, utbildningsvetenskap, sociologi, juridik, statsvetenskap, social och ekonomisk geografi, medie- och kommunikationsvetenskap.
- ”Humaniora”: historia och arkeologi, språk och litteratur, filosofi, etik och religion, konst.
- Annat och forskar ej

**Figur 8: Utsatthet för någon form av hot eller trakasserier, uppdelat på huvudsakligt ämnesområde**



**Figur 9: Utsatthet för olika former av hot/trakasserier någon gång, fördelat på ämnesområde (andel i procent, antal inom parentes)**



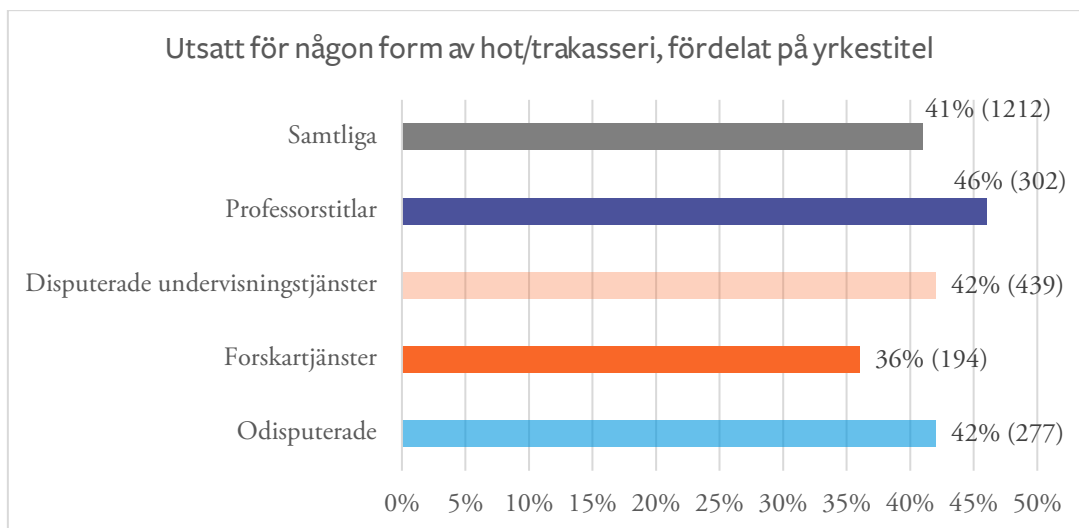
Erfarenheter av utsatthet för ”hotfullt email” är lite vanligare och ”hot och påhopp på sociala medier” och ”uthängd på internet” betydligt vanligare inom humaniora och samhällsvetenskap än inom andra ämnesområden. Övriga kategorier ligger på mer jämförbara nivåer. För kategorin ”annat/forskar ej” ligger nivåerna i de flesta fall <20, och utelämnas därför ur figuren. I de fall nivåerna för kategorien ”medicin” ligger under 20 registreras detta som 0-värde i figuren.

#### UTSATTHET NÅGON GÅNG I FÖRHÅLLANDE TILL YRKESTITEL

I figuren nedan används följande förkortningar:

- *Professorstitlar* inkluderar professor och biträdande professor.
- *Disputerade undervisningstjänster* inkluderar lektor och biträdande lektor.
- *Forskartjänster* inkluderar forskare, postdoktor och annan personal med doktorsexamen.
- *Odisputerade* inkluderar adjunkt, doktorand och annan personal utan doktorsexamen.

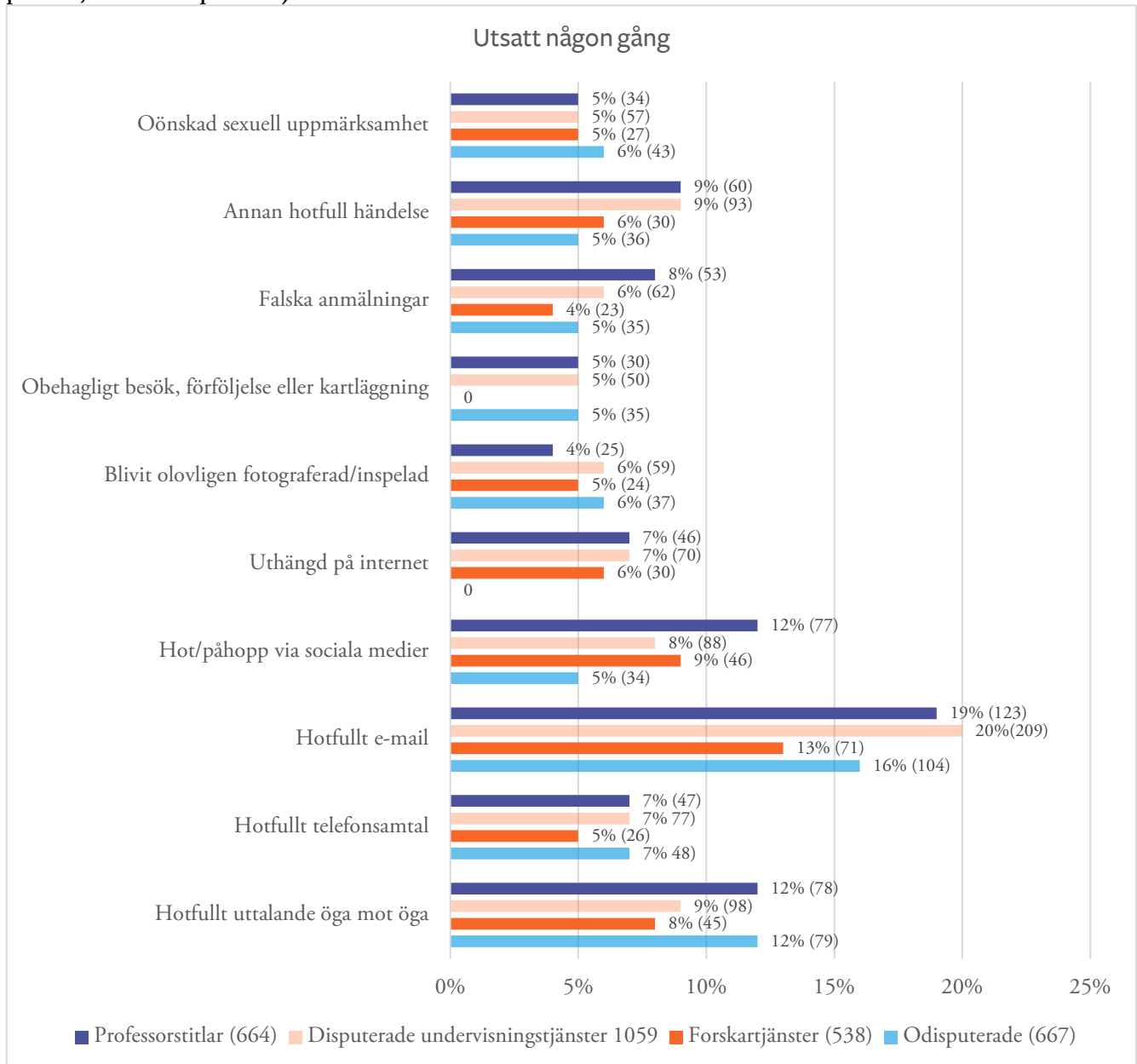
**Figur 10: Utsatt för något av ovanstående, någon gång, fördelat efter titlar. (Andel i procent, antal inom parentes)**



Fördelningen av erfarenheter av utsatthet mellan olika yrkestitlar är relativt jämn, men det är värt att komma ihåg att professorer i regel har en längre karriär bakom sig under vilken erfarenheterna kan ha uppstått, i synnerhet jämfört med odisputerade som ändå är den näst mest utsatta gruppen i materialet.



**Figur 11: Utsatthet för hot eller trakasserier, någon gång, fördelat över yrkestitel (andel i procent, antal inom parentes)**



Figur 11 visar på förhållandevis jämn fördelning mellan yrkeskategorierna. Professorer är något mer utsatta i sociala medier, särskilt jämfört med gruppen odisputerade. Professorer är procentuellt sett också överrepresenterade bland de som utsatts för "falska anmälningar", men är inte numerärt den största gruppen där.

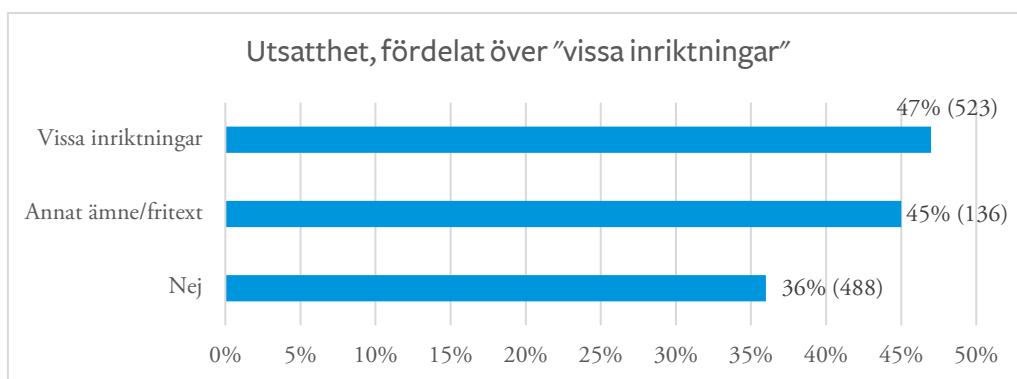
#### UTSATTHET I FÖRHÅLLANDE TILL VISSA FORSKNINGSDOMÄNAR OCH METODER

I enkäten ställdes frågan om de tillfrågade bedriver forskning inom ett ämne, eller använder sig av metoder, som det under de senaste åren rapporterats om hot och hat mot i medierna. De ämnen/metoder som nämndes som alternativ i denna fråga var följande:

- Folkhälsa
- Forskning som använder sig av djurförsök
- Genusforskning
- Inhemsk politik
- Internationell politik
- Klimatforskning
- Kriminologi
- Kritiska studier
- Migrationsforskning
- Stamcellsforskning.

Dessa kategorier har lagts samman under rubriken ”vissa ämnesinriktningar” nedan, eftersom de enskilda kategorierna är väldigt små. Utöver detta gavs alternativen ”annat ämne” och ”nej”. Alternativet ”annat” gavs för att fånga upp eventuella trender i ämnen som det inte rapporterats om i så stor utsträckning tidigare. En förhållandevis stor grupp svarade under ”annat”, men fritextsvaren visade snarare tecken på stor variation än på upptäckta tendenser.

**Figur 12: Utsatthet, ”vissa forskningsinriktningar” (andel i procent, antal inom parentes)**



Svaren visar på en skillnad på runt 10 procentenheter vad gäller erfarenheter av hot och trakasserier bland de som anger att de tillhör någon av dessa inriktningar jämfört med de som svarade nej på denna fråga. Notera dock att drygt hälften av de svarande anger att de antingen tillhör någon av de utpekade inriktningarna, eller ”annat ämne” av liknande natur. Övriga iakttagelser:

Den största skillnaden mellan de som tillhör dessa inriktningar och de som inte gör det är utsatthet för hotfull email (21 respektive 15 procent) och hot/påhopp via sociala medier (14 respektive 6 procent).

**Förövare (senaste 12 mån):** Aktiva inom kategorin ”vissa inriktningar” angav i högre utsträckning att de utsatts av personer som ej är verksamma vid universitet (19 procent av fallen, jämfört med 14 procent för de som anger att de inte tillhör någon av dessa ämnen). De uppger i mindre utsträckning att den som utsatte dem vid det senaste tillfället var en student (36 procent jämfört med 54 procent för de som inte angett att de tillhör någon av dessa ämnen).

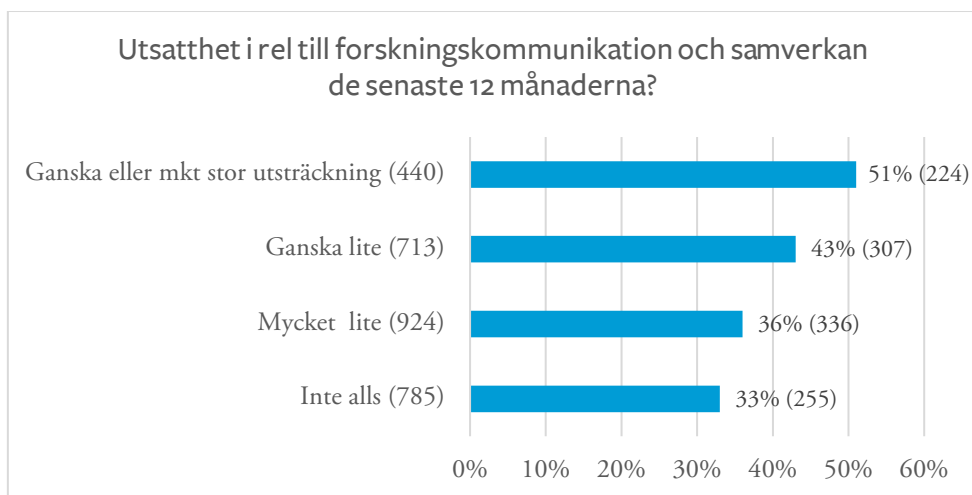
#### UTSATTHET OCH KOMMUNIKATION

Av figur 13 framgår att de som anger att de ägnat sig åt forskningskommunikation i högre utsträckning de senaste 12 månaderna är utsatta i högre grad.<sup>4</sup> 51 procent i denna grupp anger att de någon gång blivit utsatta för någon form av hot eller trakasserier. Det bör dock nämnas att kategorierna som uppger att de inte ägnat sig åt forskningskommunikation alls, eller mycket lite de senaste 12 månaderna, är en mycket större grupp (1 709 av de 2 892 svarande). Det är också värt att notera att en majoritet av de utsatta (53%) tillhör de som ägnat sig åt forskningskommunikation eller samverkan i mindre grad.

---

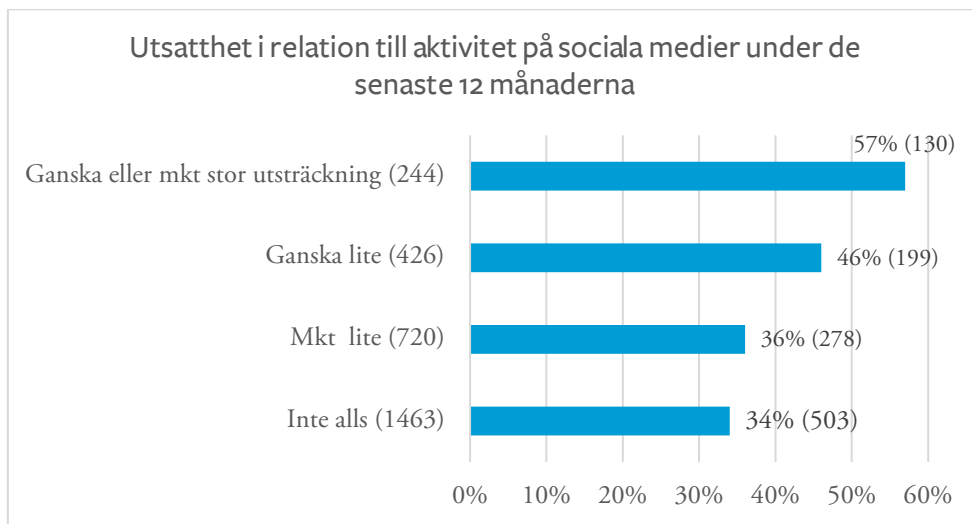
<sup>4</sup> I redovisningen har svarskategorierna ägnat sig åt forskningskommunikation i ”mycket stor utsträckning” och ”ganska stor utsträckning” slagits samman.

**Figur 13: Utsatthet, fördelat på forskningskommunikation/samverkan de senaste 12 månaderna (andel i procent, antal inom parentes)**



Av de svarande uppger de som varit aktiva på sociala medier i högre utsträckning också att de i högre utsträckning utsatts för någon form av hot eller trakasserier. Av de tillfrågade anger 51 procent att de inte varit aktiva i sociala medier alls i egenskap av forskare/lärare de senaste 12 månaderna, och 26 procent anger att de varit aktiva i mycket liten utsträckning. Tillsammans utgör alltså dessa grupper 77 procent av de svarande. En majoritet av de som anger att de någon gång blivit utsatta för hot eller trakasserier tillhör denna grupp. Figur 14: Utsatthet, fördelat på aktivitet i sociala medier i egenskap av forskare/lärare de senaste 12 månaderna (andel i procent, antal inom parentes)

Figur 14: Utsatthet i relation till aktivitet på sociala medier under de senaste 12 månaderna



Notera att redovisningen i figur 13 och 14 kopplar aktivitet senaste 12 månaderna med utsatthet ”någon gång”, inte utsatthet senaste 12 månaderna. Aktiviteten de senaste 12 månaderna står här för en generell tendens att ägna sig åt forskningskommunikation i dessa former.

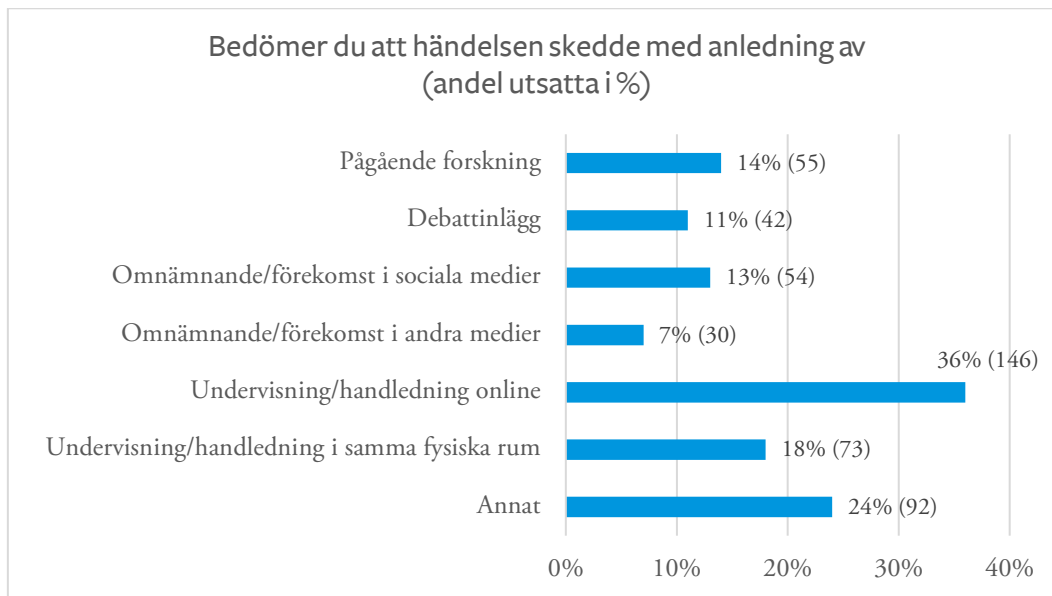
#### UTSATTHET SENASTE 12 MÅNADERNA

I denna del återges tabeller för ett antal av de uppföljningsfrågor som ställdes i enkäten. Uppföljningsfrågorna handlar om utsatthet under de senaste 12 månaderna, dvs de 12 månaderna innan enkäten gick ut, och gäller den senaste händelsen. Med begränsningen 12 månader följer konsekvensen att de svarande grupperna ofta blir små, vilket medför att representativiteten bör tolkas med försiktighet. Det är värt att notera att denna tidsperiod sammanföll med pandemiåtgärder, vilket betyder att det inte är ett typiskt år. Totalt 408 personer angav att de utsatts för någon form av hot eller trakasserier de senaste 12 månaderna. Uppgifterna om fördelningar av typer av utsatthet för de som blivit utsatta senaste 12 månaderna har för små värden för att inkluderas i denna redovisning.

#### UTSATTHET OCH RISKSITUATIONER

De som angav att de utsatts för någon händelse av typen ”hot eller trakasserier” under de senaste 12 månaderna fick frågan om de bedömde att händelsen skedde med anledning av någon särskild händelse. Frågan syftade till den senaste händelsen. Redovisningen i figur 15 utesluter svarsalternativen ”finansieringsbeslut” och ”pressrelease” på grund av få svarande i dessa kategorier (< 20).

**Figur 15: Bedömning av anledning till händelsen (andel i procent, antal inom parentes)<sup>5</sup>**

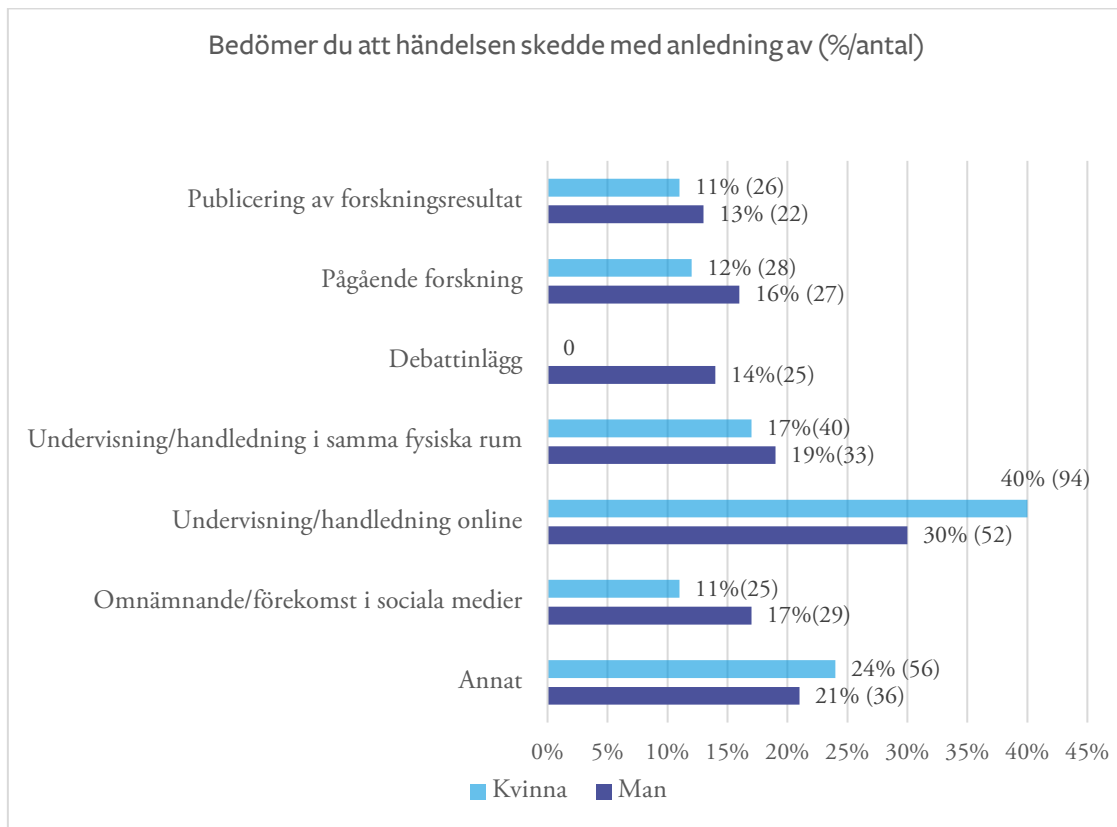


Av de utsatta anger 36 procent att utsattheten skedde med anledning av undervisning eller handledning online, och 18 procent angav undervisning eller handledning i samma fysiska rum. Detta ska förstås i kontexten av att en stor andel av all undervisning/handledning i svensk högskolesektor under den aktuella perioden (februari 2021 – februari 2022) ägde rum online på grund av covid-19-pandemin.

<sup>5</sup> Detta var en flervalsfråga, varför summan uppgår till mer än 100 procent

I figur 16 anges fördelningen uppdelat på kön.

**Figur 16: Bedömning av anledning till händelsen, fördelat på kön (andel i procent, antal inom parentes)**

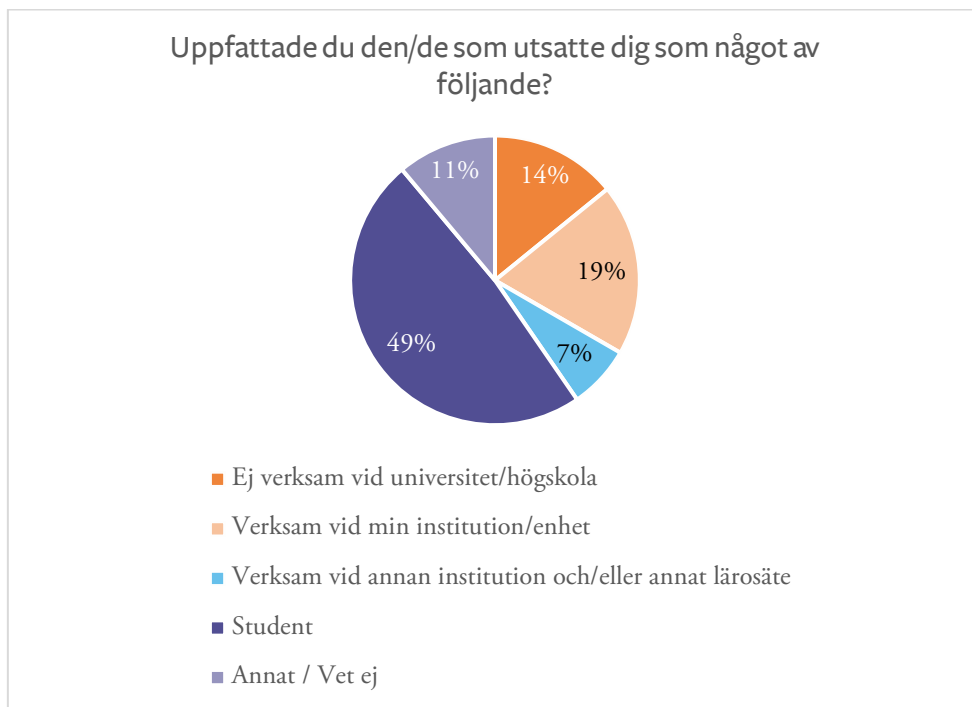


Män anger relativt sett (men inte i absoluta tal) oftare utsatthet i samband med forskning, debattinlägg samt omnämnande eller förekomst i sociala medier. Kvinnor är relativt sett oftare utsatta i samband med undervisning/handledning online. Notera att uppdelningen här samt det faktum att det rör utsatthet senaste året gör att antalen i varje stapel blir relativt låg. Bland övriga uppgifter kan nämnas att utsatthet i samband med debattinlägg är vanligare för humaniora och samhällsvetenskap. Dessa ämnen är också procentuellt överrepresenterade i samband med handledning och undervisning.

#### UPPFATTNING OM FÖRÖVARE

Av de 409 svarande som angett att de utsatts för någon form av hot eller trakasserier under de senaste 12 månaderna, baserat på den senaste händelsen, angav nästan hälften (49 procent) att förövarna var studenter. 19 procent angav att det var en person eller personer verksamma vid den egna institutionen eller enheten. Det bör noteras att samtliga svarskategorier förutom ”student” är baserat på få svar (N<100), och därför bör tolkas med försiktighet. I redovisningen nedan har mindre grupper (N<20) slagits samman så att verksamma vid andra institutioner och/eller lärosäten utgör en grupp, och ”annat”/”vet ej” utgör en grupp.

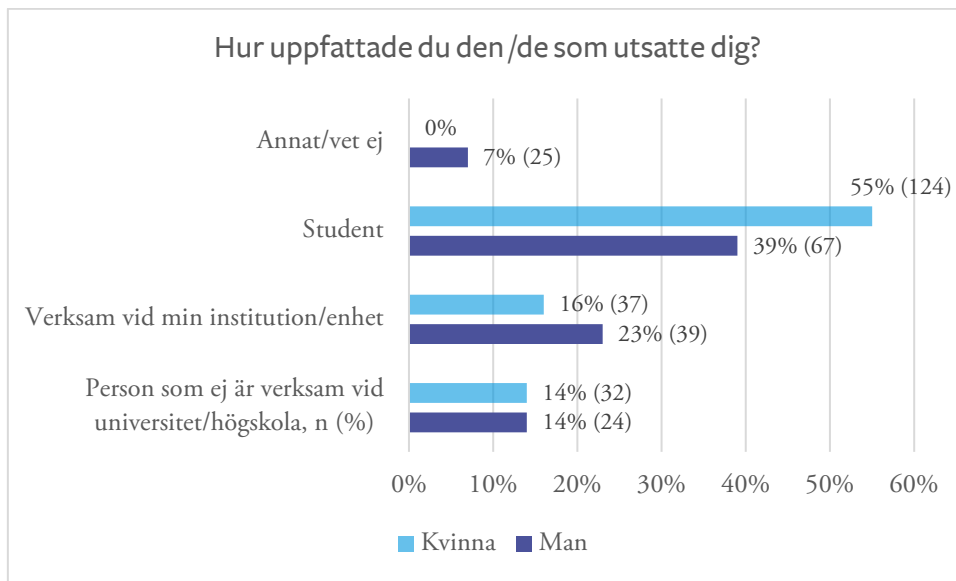
Figur 17: Bedömning av vem/vilka det var som utsatte dig (andel i procent)





## FÖRDELNING KÖN

Figur 18: Hur uppfattade du den som utsatte dig? (Procent av utsatta)



Kvinnor anger i betydligt högre utsträckning att de blivit utsatta av studenter. Procentuellt utsätts män i högre utsträckning än kvinnor av verksamma vid samma institution/enhet. I redovisningen har vi valt att redovisa ”min institution/enhet” separat från ”annan institution eller lärosäte” på grund av att detta har en annan relevans ur arbetsmiljösynpunkt (den senare gruppen är för liten för att inkluderas i redovisningen,  $n < 20$ ).

## FÖRÖVARE, FÖRDELNING ÖVER YRKESTITEL OCH ÄMNESOMRÅDE

Att studenter är den med marginal största gruppen av förövare beror nästan helt på den utsatthet som rapporteras av yrkestitlarna ”odisputerade” samt ”disputerade undervisningstjänster”. 73 procent (139 av 190) av de som angett studenter som förövare tillhör grupperna odisputerade och disputerade undervisningstjänster. De med forskartjänster och professorstitlar rapporterar utsatthet mer jämnt fördelat över förövargrupper. För de övriga två yrkeskategorierna är studenter fortfarande den största gruppen förövare, men ligger mer i nivå med andra kategorier. Professorer är i nästan lika hög utsträckning utsatta av kollegor som av studenter, medan de med forskartjänster i nästan lika hög grad är utsatta av externa personer.

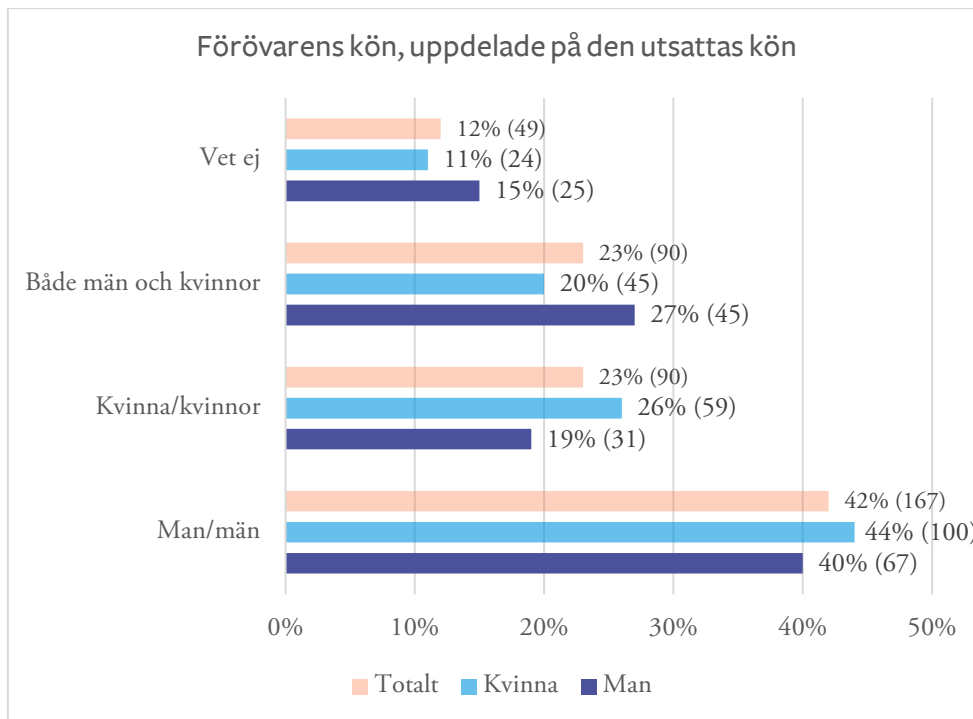
#### FÖRDELNING ÄMNESOMRÅDE

Fördelningen av förövkategorierna varierar något mellan ämnesområdena. Studenter utgör den största gruppen förövare inom samtliga ämnesområden, men utsatta inom natur, teknik och lantbruk anger nästan lika ofta att förövarna är en person eller personer verksamma vid samma institution/enhet som att det är studenter. Övervikten av studenter är betydligt större för ämnesområdena medicin, där de är över 60 procent, samhällsvetenskap (47 procent) och humaniora (40 procent).

#### FÖRÖVARENS KÖN

Den vanligaste kategorin förövare både vad gäller mäns och kvinnors utsatthet är en man eller en grupp av flera män. Kvinnor utsätts i något högre utsträckning av såväl män som kvinnor, medan män är procentuellt sett mer utsatta av grupper bestående av både män och kvinnor.

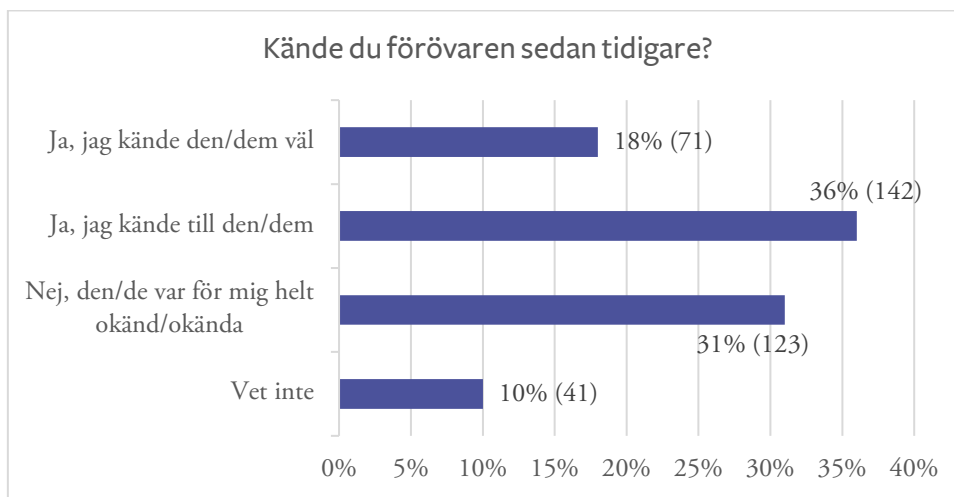
**Figur 19: Förövarens kön, uppdelade på man och kvinna (andel i procent, antal inom parentes).**



#### DE UTSATTAS RELATION TILL FÖRÖVAREN

Ungefär hälften av de utsatta angav att de kände förövaren antingen väl eller att de kände till dem, medan de för den andra hälften var okända eller så visste den utsatta inte om förövaren var känd eller okänd (rimligen för att förövaren varit anonym).

Figur 20: Kände du förövaren sedan tidigare?

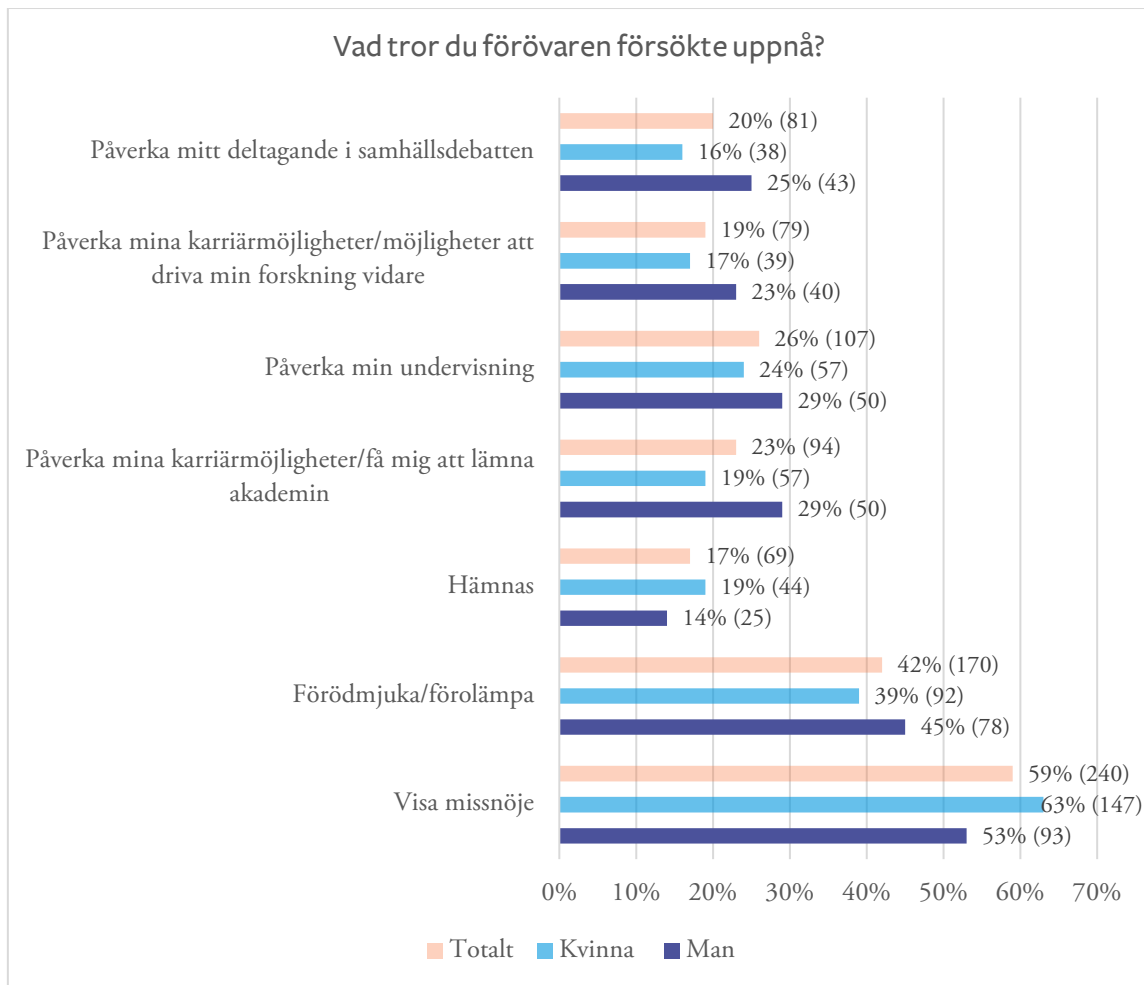


#### VAD VILLE FÖRÖVAREN UPPNÅ?

Av de som svarade att de utsatts för någon form av hot och trakasserier senaste 12 månaderna angav 60 procent att de trodde att de eller den som utsatte dem ville visa missnöje. 43 procent angav att de trodde att de som angrep dem ville förödmjuka eller förolämpa dem.<sup>6</sup> Män uppfattar i högre utsträckning att avsikten var att påverka den utsattas karriärmöjligheter eller deras deltagande i samhällsdebatten. Kvinnor angav i högre utsträckning av avsikten var att visa missnöje.

<sup>6</sup> Detta var en flervalsfråga, varför summan uppgår till mer än 100 procent.

**Figur 21: Vad tror du förövaren/na ville uppnå? Enbart de som angivit en händelse senaste 12 månaderna (andel i procent, antal inom parentes)**



#### KOMBINATIONER AV FAKTORER: TYP AV UTSATTHET PLUS TYP AV FÖRÖVARE

Fördelningen mellan olika typer av utsatthet i kombination med typer av förövare resulterar mestadels i mycket små grupper. Enbart de större grupperna redovisas här. Studenter anges som förövare för de flesta incidenter av samtliga typer av hot och trakasserier. De vanligaste formerna av utsatthet som associeras med studenter är ”hotfull email” och ”falska anmälningar”. Av alla hotfulla email som rapporterats som senaste incident kommer 54 procent från studenter. Av de hot/trakasserier som studenterna framfört till deltagarna kom 38 procent i form av hotfull email. För de mindre grupperna ”externa personer” och ”vet ej” är

hotfulla email och hot/påhopp via sociala medier de vanligaste typerna. Enbart enstaka fall av påhopp via sociala medier tillskrivs ”interna” personer.

#### **SITUATION PLUS TYP AV FÖRÖVARE**

Kollegor anges som förövare främst i de fall av utsatthet som sker i samband med publicering av forskningsresultat eller med pågående forskning. I dessa fall är det betydligt vanligare att kollegor är förövare än att studenter är det. Studenter är främst angivna som förövare i samband med undervisning/handledning. Externa personer som förövare förekommer framför allt i samband med debattinlägg och förekomst i sociala och andra medier, men det är värt att notera att andra aktiva vid universitet/högskola är en lika stor eller något större grupp också i dessa fall.

#### **GRUPPTILLHÖRIGHET FÖRÖVARE**

Det vanligaste var att den utsatta inte visste eller inte uppfattade förövaren/-na som tillhörande någon särskild grupp. 64 procent av de svarande uppgav detta. Notera att detta gäller dem som rapporterat utsatthet någon gång under de föregående 12 månaderna, och att det gällde den senaste händelsen.

12 procent (48 personer) uppgav att de uppfattade den/de som utsatte dem som tillhörande en högerextrem/rasistisk grupp och 8 procent (31 personer) till antifeministisk grupp/annan antigenderrörelse. Kategorin ”annan typ av grupp” uppgavs av 11 procent (44 personer). Andra grupper som fanns som svarsalternativ var feministisk grupp, antirasistisk grupp, miljö/djurrätt, vänsterextrem grupp, religiös grupp samt intresseorganisation. Dessa grupper anges som liggande bakom en mindre andel av händelserna (mindre än 20 personer).

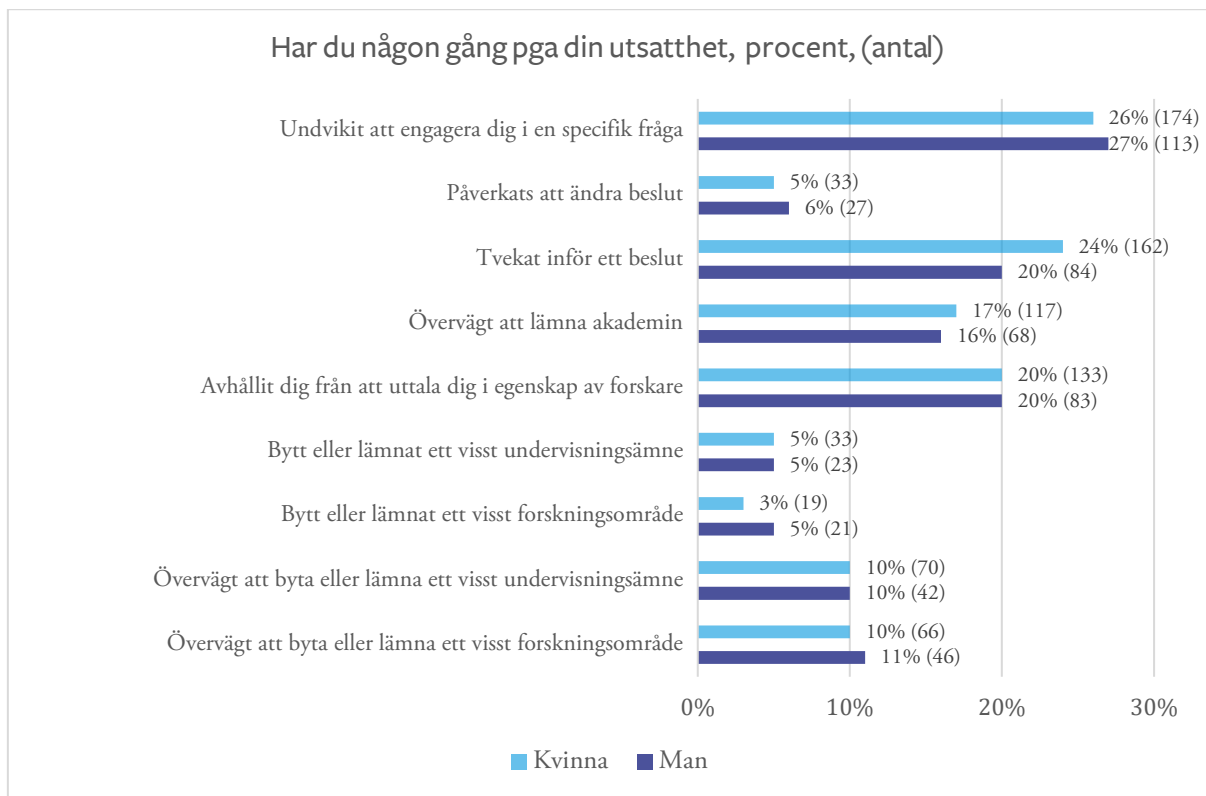
#### **Konsekvenser**

I denna del redovisas konsekvenser för samtliga kategorier av utsatthet, det vill säga våld, stöld och skadegörelse, samt hot och trakasserier. Här redovisas också konsekvenser av risk/oro för utsatthet. Av de utsatta rapporterar 48 procent någon form av negativa konsekvenser av utsatthet. Av samtliga som svarat på enkäten rapporterar 39 procent någon form av negativ konsekvens av oro/risk för utsatthet.

#### NEGATIVA KONSEKVENSER AV UTSATTHET

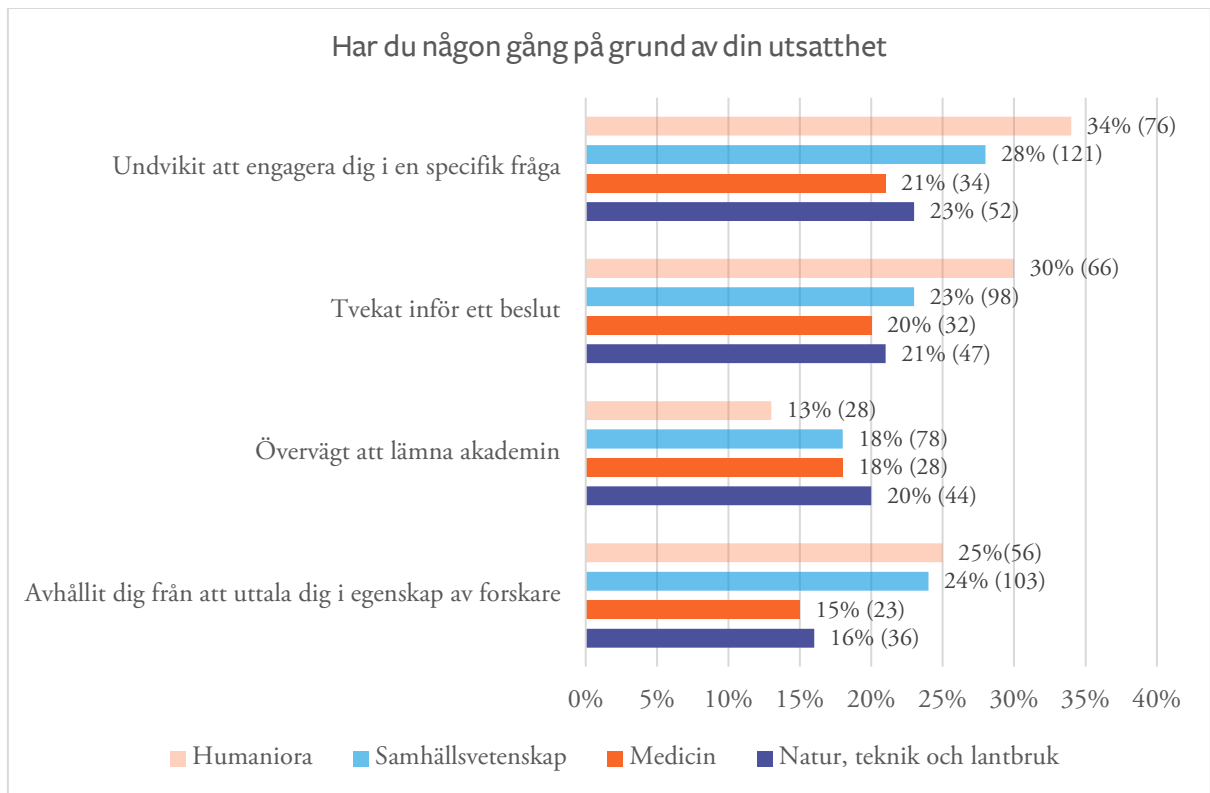
Den vanligaste negativa konsekvensen av utsatthet är att undvika att engagera sig i en specifik fråga, vilket 26 procent av de utsatta kvinnorna och 27 procent av de utsatta männen uppger. Men även att tveka inför ett beslut samt att avhålla sig från att uttala sig i en fråga är vanliga konsekvenser. Som figur 22 visar är könsfördelningen vad gäller negativa konsekvenser av utsatthet jämn. Notera dock att redovisningen är i procent av utsatta, och att kvinnor dels är utsatta i högre utsträckning, dels utgör en större grupp av de svarande i undersökningen.

Figur 22: Konsekvenser av utsatthet, fördelat på kön (andel i procent, antal inom parentes)



Det är vanligare att utsatta inom humaniora och samhällsvetenskap avhåller sig från att uttala sig i egenskap av forskare. Det är också vanligare att utsatta inom dessa ämnen undviker att engagera sig i en specifik fråga.

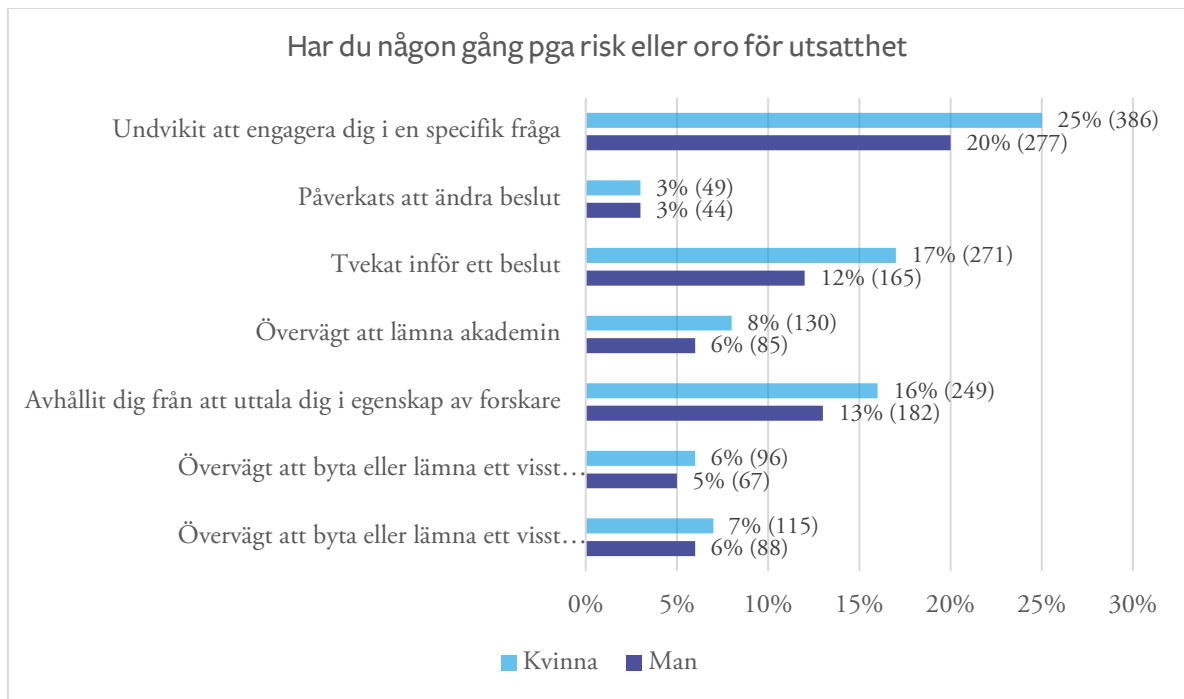
Figur 23: Konsekvenser av utsatthet fördelat på ämnesområde (andel i procent, antal inom parentes)



#### NEGATIVA KONSEKVENSER AV RISK ELLER ORO FÖR UTSATTHET

Frågan om negativa konsekvenser på grund av risk eller oro för utsatthet ställdes till samtliga respondenter. 39 procent av de svarande rapporterade någon sådan konsekvens. Av figur 24 nedan framgår att kvinnor rapporterar negativa konsekvenser av risk eller oro för utsatthet i högre utsträckning än män.

Figur 24: Har du någon gång på grund av risk eller oro för utsatthet (andel i procent, antal inom parentes)

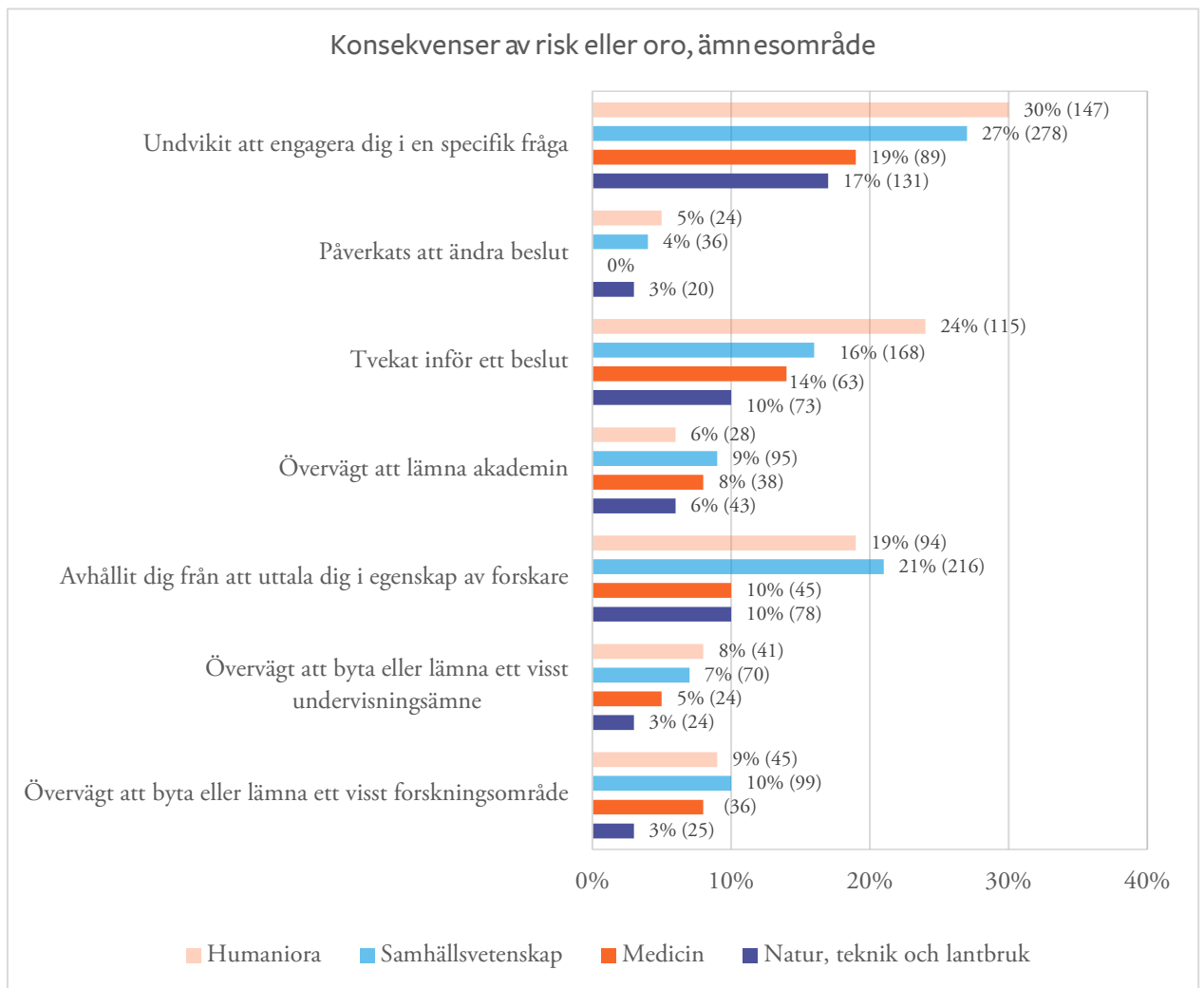


#### KONSEKVENSER AV RISK ELLER ORO FÖR UTSATTHET, FÖRDELAT ÖVER ÄMNESOMRÅDE

Av fördelningen över ämnesområden att döma ser det ut som att de områden som är mest utsatta, det vill säga humaniora och samhällsvetenskap, också är de områden som rapporterar negativa konsekvenser av oro och risk för utsatthet i störst utsträckning. Den tydligaste skillnaden jämfört med de andra ämnesområdena syns i konsekvenserna ”avhållit sig från att uttala sig” och ”undvikit att engagera sig i en viss fråga”. Det är också värt att notera att respondenter inom humaniora i högre utsträckning uppger att de tvekat inför ett beslut på grund av risk eller oro för utsatthet.



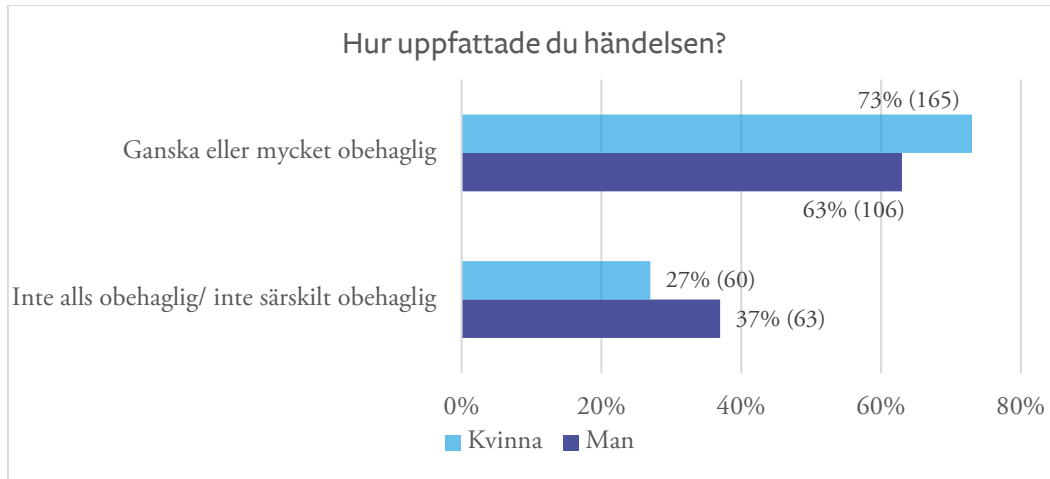
Figur 25: Konsekvenser av oro för utsatthet, fördelning ämnesområde (andel i procent, antal inom parentes)



#### OBEHAG

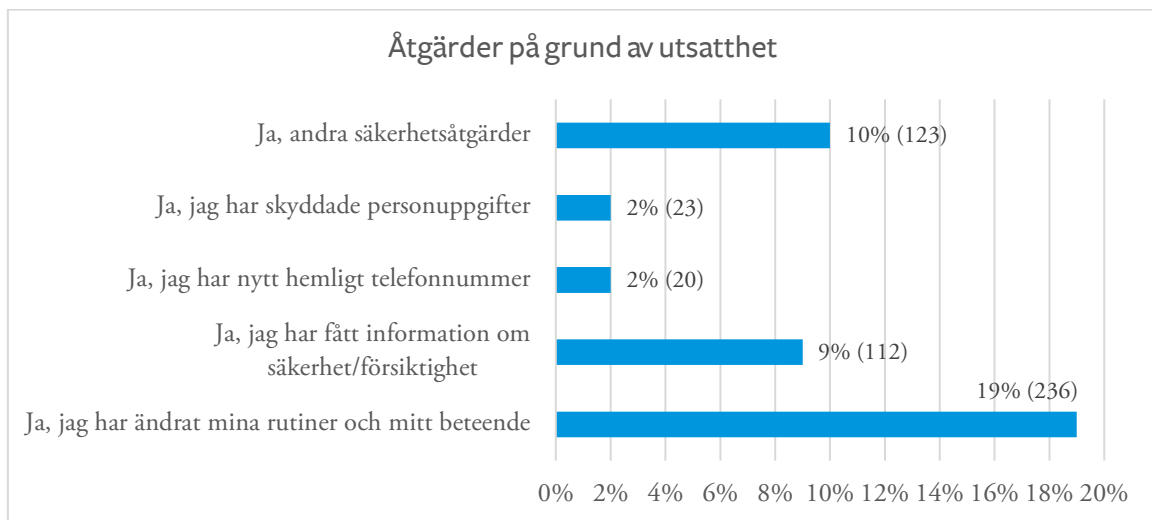
Av de utsatta för kategorierna våld, skadegörelse och stöld uppfattade 89 procent händelsen som ganska eller mycket obehaglig. Motsvarande siffra från kategorin hot och trakasserier var 69 procent. Som figur 26 visar finns viss skillnad mellan könen. Frågan riktades till de som utsatts någon gång under de senaste 12 månaderna.

**Figur 26: Hur uppfattade du händelsen, fördelning över kön (andel i procent)**



#### SÄKERHETSÅTGÄRDER OCH STÖD

**Figur 27: Åtgärder för utsatta**

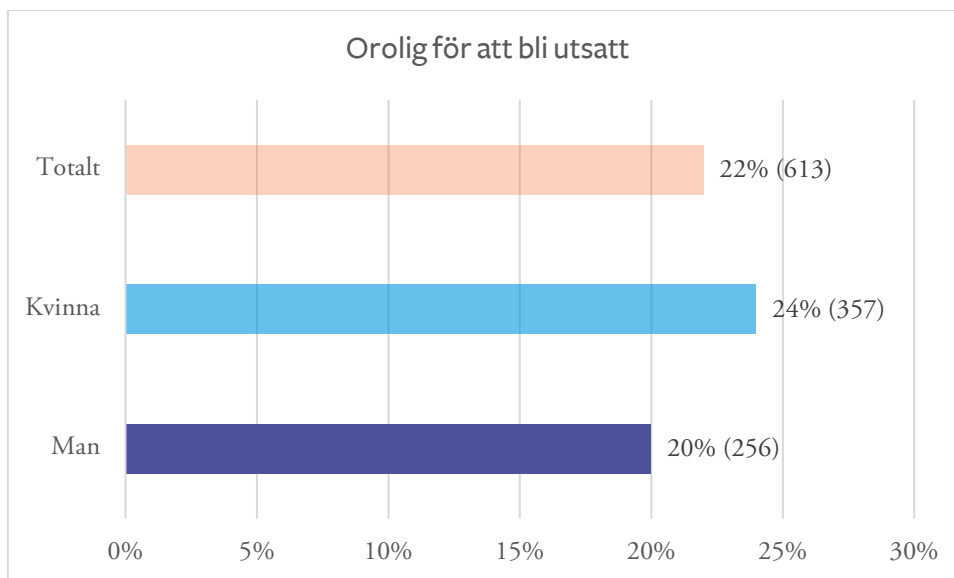


I figuren har vi tagit bort små kategorier ( $N < 20$ ), men notera att dessa kategorier inte är tomma. Dessa kategorier är: skaffat överfallslarm, bytt bostad, samt ansökt om kontaktförbud. Nästan dubbelt så många kvinnor som män anger att de har ändrat rutiner och beteende på grund av utsatthet (152 respektive 84).

### ORO FÖR ATT BLI UTSATT

Av samtliga svarande uppger 22 procent att de varit oroliga för att de själva eller någon anhörig ska utsättas för brott eller annan obehaglig händelse på grund av deras forskning eller undervisning.

**Figur 28: Har du någon gång varit orolig för att du själv eller anhörig skulle bli utsatt för brott eller annan obehaglig händelse på grund av din forskning/undervisning?**



Kvinnor rapporterar oro i något högre utsträckning än män. Noterbart är att färre anger att de är oroliga för att bli utsatta än som anger att de faktiskt blivit utsatta.

### EFFEKTER AV PANDEMIN

En stor majoritet (80 procent) av de som någon gång utsatts angav att deras utsatthet ej hade påverkats av pandemin. Åtta procent angav att deras utsatthet minskat på grund av pandemin, medan tolv procent angav att den ökat. Notera att sannolikt har utsattheten *ändrat form* på grund av pandemin.

#### INFORMATION OM STÖD

Samtliga deltagare i undersökningen fick frågan om de känner till om det finns en handlingsplan eller liknande för utsatthet för brott eller andra obehagliga händelser. Av dessa uppgav en klar majoritet att de antingen inte visste, eller att de visste att det inte finns någon sådan handlingsplan. 10 procent angav att det fanns en sådan handlingsplan eller liknande vid deras institution, 25 procent att det fanns vid deras lärosäte, 8 procent att det inte fanns någon sådan handlingsplan på deras institution eller universitet/högskola och 57 procent angav att de inte visste om det fanns någon sådan handlingsplan på någondera nivå.

Samtliga svarande fick också frågan om de visste var de skulle vända sig om de blivit utsatta för brott eller liknande obehagliga händelser. 68 procent svarade att de visste detta, medan 32 procent inte visste det.

## Några reflektioner kring resultaten

Här följer utredarens egna reflektioner kring resultaten som presenterats i det föregående.

### Hotet kommer inifrån

Ett resultat som står ut i undersökningen är att hot och trakasserier riktade mot företrädare för högskolesektorn i första hand förefaller vara ett internt problem på lärosätena. Förövare återfinns främst bland studenter och kollegor till den utsatta, och de vanligaste situationer då incidenterna inträffar är i samband med undervisning. Detta resultat strider delvis mot den bild som dominerat i samhällsdebatten av hot och trakasserier som något som främst drabbar forskare i samband med forskningskommunikation i politiskt laddade ämnen, och där förövarna är utomstående personer. Alternativt kan man uttrycka det som att det finns två olika typer av problem med hot och hat riktat mot företrädare för högskolesektorn, där det ena, mer omfattande, problemet, är internt och det andra är externt. Det är möjligt att dessa problem är så pass väsensskilda att de förtjänar att behandlas separat, åtminstone när det gäller vilka åtgärder som kan vidtas.

### Hot mot demokratin och/eller arbetsmiljöproblem

Ett vanligt argument ser ut så här: Hot och trakasserier riskerar att tysta individer vars forskning och undervisning fyller en viktig funktion i samhällsdebatten. Om de tystnar, och i synnerhet om det finns tendenser i vilka perspektiv som därigenom tystas, har det en negativ inverkan på demokratiska processer, mer specifikt på den deliberativa aspekten av demokratin som förutsätter ett öppet offentligt samtal mellan jämlikar. Det är framför allt i denna form av argument som problemet beskrivs som ett hot mot demokratin. Föreställningen att hotet kommer utifrån och är politiskt motiverat tycks komma dels från rapporter i media, dels från de undersökningar som gjorts inom relaterade områden, så som politik, kultur och journalistik. Incidenter av mer intern natur når dock mer sällan medierna, vilket inte är konstigt med tanke på att konsekvenserna av utsatthet och oro för utsatthet just är att folk tystnar. En annan faktor som kan göra att rapporteringen ger en missvisande bild av problemet är att den oftast är baserad på de allvarligaste typerna av incidenter, vilka inte nödvändigtvis är de vanligaste typerna.

Problemet så som det beskrivs i denna undersökning överlappar sannolikt med förekomsten av mobbning och andra former av toxisk arbetsmiljö inom högre utbildning. I de fall då händelserna sker internt är det sannolikt att någon klar gränsdragning mellan dessa problem inte kan göras. Att utsattheten framför allt pekar på interna faktorer kan också indikera att det ofta rör sig om *konflikter*, snarare än rena angrepp. Konflikter är på många sätt mer komplicerade både att undersöka och att motverka, inte minst för en arbetsgivare som inte kan eller inte bör välja sida utan har ansvar för båda parter.

Frågan om hur hot och trakasserier ska hanteras inom akademien tycks vara något som hamnat ”mellan stolarna” – det är inte självklart om det är en fråga om arbetsmiljö, eller om säkerhet. I de fall utsattheten är kopplad till olika former av kommunikation, till exempel i sociala medier, kan det också finnas en otydlighet i vilken mån den utsatta personen drabbats i egenskap av privatperson eller som anställd. Underrapportering kan vidare bero på att den utsatta vill undvika att ställa till med besvär (både för sig själv och för arbetsgivaren) för incidenter som inte uppfattas som allvarliga nog för att vara en säkerhetsfråga.<sup>7</sup>

## Fördelning över områden

Ett viktigt resultat av undersökningen är att utsattheten är större inom humaniora och samhällsvetenskap, även om utsatthet förekommer inom alla ämnesområden. Resultatet ger dock ingen information om varför det förhåller sig på det viset. En gissning är att det beror på att humaniora och samhällsvetenskap i högre utsträckning är *tolkande* discipliner, och att de ofta berör ämnen som är i någon mening laddade. En annan möjlighet är att det handlar om den relativa resursbristen inom dessa områden, vilket kan leda till högre nivåer av missnöje bland studenter, mer konkurrens om knappa resurser och andra konflikter som kan knytas till detta. Undersökningen visar att ämnen som det tidigare rapporterats om särskilt höga nivåer av utsatthet inom ligger över genomsnittet, men inte dramatiskt mycket över. Det är möjligt att dessa ämnen skulle stå ut mer i resultatet om undersökningen enbart fokuserat på utsatthet av externa förövare.

---

<sup>7</sup> Givet att undersökningsperioden sammanfaller med covid-19-pandemins distansundervisning, samt undervisning som dominerande risksituation i resultatet är det också relevant att beakta studenternas arbetsmiljö under pandemin (UKÄ 2022).

Eftersom utsattheten i materialet framför allt kommer från studenter och kollegor rör det sig om personer som aktivt valt att ägna sig åt dessa ämnen.

## Kvinnor mer utsatta

Ett resultat som står ut i undersökningen och som förefaller vara mer framträdande inom högskolesektorn än i jämförbara undersökningar inom exempelvis politik, journalism och kulturarbete, är att kvinnor är mer utsatta för i stort sett samtliga former av incidenter, och i högre utsträckning erfar negativa konsekvenser av såväl utsatthet som oro/risk för utsatthet. I synnerhet gäller detta utsatthet som knyts till undervisningssituationen, vilket också är den vanligaste formen av utsatthet. När det gäller utsatthet som sker i anknytning till extern kommunikation och med externa förövare är fördelningen jämnare mellan könen (se nedan). Likaså gällande kategorin ”falska anmälningar”.

## Forskningskommunikation och risker

Den aspekt av utsatthet för hot och hat som uppmärksammats mest de senaste åren är vad som sker i samband med exponering/aktivitet i sociala och traditionella medier. Det är framför allt i anknytning till sådana utåtriktade aktiviteter som den direkta inverkan på det öppna samtalet blir tydlig. Resultatet av den här undersökningen stöder visserligen bilden att risken är större för de som är mer aktiva i medier, men samtidigt är det en minoritet som är aktiv i dessa forum i egenskap av forskare, och det är inte där de flesta incidenter tycks inträffa. Utsatthet i exempelvis sociala medier förefaller vara relativt jämnt fördelat mellan könen, men det kan vara värt att påminna att det bakom denna fördelning kan ligga olika strategier. Att kvinnor inte är mer utsatta kan bero på att de i högre utsträckning undviker dessa miljöer, något som också stöds av uppgiften att kvinnor i högre utsträckning rapporterar att de undvikit att uttala sig eller engagera sig i en viss fråga på grund av utsatthet eller oro för utsatthet.

Anledningen till att det är viktigt att titta på konsekvenser inte bara av utsatthet utan också av oro och risk för utsatthet är att konsekvenserna är i princip desamma. Den faktiska utsattheten begränsas redan genom att personer vidtar försiktighetsåtgärder och att de begränsar sig själva för att undvika risker och obehag. Detta är också att betrakta som en skada, såväl för det öppna samtalet som för individens möjligheter att nå ut, etablera kontakter, få nya uppdrag och så vidare. Det betyder också att även om utsattheten på detta sätt kan begränsas, så

är det en begränsning som i sin tur är en negativ konsekvens av förekomsten av hot och trakasserier. Det är dessutom en skada som är mycket svår att uppskatta.

## Konsekvenser

De konsekvenser som redovisas i rapporten består till stora delar av olika former av självcensur, upplevt obehag och andra effekter som på olika sätt höjer tröskeln för deltagande i det offentliga samtalet, och för spridning av relevanta idéer och teorier och engagemang i olika frågor. Som påpekats ovan är det mycket svårt att uppskatta vilken inverkan detta har och i vad mån det påverkas av den faktiska risken för utsatthet. Resultatet indikerar dock att de ämnesområden som i högst utsträckning rapporterar utsatthet, det vill säga humaniora och samhällsvetenskap, också rapporterar högre nivåer av oro och negativa konsekvenser av oro/risk för utsatthet.

## Framtida studier och förebyggande åtgärder

Den problembild som framträder i föreliggande undersökning har viss betydelse för hur området bör undersökas framgent. Det finns först och främst ett övergripande behov av att genomföra liknande undersökningar igen, dels för att se om problembilden består även under mer normala arbetsförhållande än vad som rådde under pandemin, dels för att få en uppfattning om hur utvecklingen ser ut. Det finns en utspridd bild av att problemet ökar i omfattning, men det vore önskvärt att få detta intryck bekräftat eller motbevisat i form av data. Vidare kan föreliggande undersöknings resultat användas för att vägleda mer fokuserade undersökningar av de områden där problemet tycks vara som störst, som exempelvis undervisnings- och handledningssituationen. Vilka faktorer påverkar risken för utsatthet i dessa situationer? Det finns också anledning att undersöka hur forskarens/lärarens arbetsbelastning och resurser förhåller sig till risken för utsatthet och dess negativa konsekvenser. Det finns också anledning att titta närmare på problemet i förhållande till arbetsmiljöproblem som exempelvis förekomsten av mobbning.

I denna undersökning har bara skillnader utifrån ämnesområden studerats, men det finns anledning att undersöka fördelningen över enskilda ämnen närmare för att exempelvis identifiera om utsattheten är ännu mer koncentrerad än vad som framkommer här. Det finns också anledning att utföra fallstudier och mer



kvalitativt inriktade undersökningar, för att på det sättet komplettera problembilden med kunskap om hur utsattheten gestaltar sig.

Undersökningens resultat kan också användas som del i utvecklingen av förebyggande åtgärder. Det faktum att de flesta hot tycks komma inifrån verksamheten har betydelse för vilken typ av förebyggande åtgärder som kan bli aktuella. Att många tillfrågade tycks sakna kunskap om vart det kan vända sig eller om det finns handlingsplaner rörande utsatthet visar också på ett behov av mer arbete inom detta område.

## Referenser

Association of universities Netherlands 2022 Dutch Universities Guide for Protecting Scientists Against (online) threats and harassment

Arbetsmiljöverket Hot och våld (nedladdad 2023)

<https://www.av.se/halsa-och-sakerhet/psykisk-ohalsa-stress-hot-och-vald/hot-och-vald/>

Brottsförebyggande rådet. (2021). Politikernas Trygghetsundersökning 2021. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

[https://bra.se/download/18.3523fd5417c9c15ea81391/1635260372067/2021\\_Politikernas\\_trygghetsundersokning\\_2021.pdf](https://bra.se/download/18.3523fd5417c9c15ea81391/1635260372067/2021_Politikernas_trygghetsundersokning_2021.pdf)

Brottsförebyggande rådet (2015) Hot och våld - Om utsatthet i yrkesgrupper som är viktiga för det demokratiska samhället. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Brottsoffermyndigheten: Kortrapport: Näthat och självcensur – det nya normala? 2021

[https://www.brottsoffermyndigheten.se/media/11whd00t/kortrapport\\_nathat-och-sjalvcensur.pdf](https://www.brottsoffermyndigheten.se/media/11whd00t/kortrapport_nathat-och-sjalvcensur.pdf)

Fackförbundet ST, Temperaturmätaren 2018

[https://www.st.org/api/files/2022-02/st\\_rapport\\_arbetsmiljo\\_2018\\_0.pdf](https://www.st.org/api/files/2022-02/st_rapport_arbetsmiljo_2018_0.pdf)

Kulturdepartementet (2017). Handlingsplan: Till det fria ordets försvar - åtgärder mot utsatthet för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer. Stockholm: Regeringskansliet

<https://www.regeringen.se/4a5758/contentassets/bf357b92128040828c598105a042bb30/till-det-fria-ordets-forsvar.pdf>

Lund Universitets Magasin (LUM) nr 2 2019 Tema: Utsatt – hot och hat mot forskare ökar

Läraryrket 2021 När tryggheten brister - En rapport om lärares utsatthet för hot och våld inom grundskolans årskurs 7 – 9, gymnasieskolan och vuxenutbildningen

Löfgren Nilsson, M. (2017) Journalisternas trygghetsundersökning: Journalisters utsatthet under 2016. Arbetsrapport nr 75. Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet.  
[https://jmg.gu.se/digitalAssets/1657/1657752\\_nr-75-journalisternas-trygghetsunders--kning-hela-rapporten.pdf](https://jmg.gu.se/digitalAssets/1657/1657752_nr-75-journalisternas-trygghetsunders--kning-hela-rapporten.pdf)

Malmö Universitet, Internrevisionen (2021) Granskning av hot och våld på Malmö universitet

Mangset, Marte, Arnfinn H. Midtbøen, Kjersti Thorbjørnsrud, och Dag Wollebæk. (2022). Forskere i offentligheten: Hva motiverer dem, og hva frykter de? S. 134–54 i Ytringsfrihet i en ny offentlighet, red.M. Mangset, A. H. Midtbøen, och K. Thorbjørnsrud. Oslo: Universitetsforlaget.

Mangset, Marte, Arnfinn H. Midtbøen, Kjersti Thorbjørnsrud, Dag Wolleb, och Audun Fladmoe. (2021) Forskerne og offentligheten – om ytringsfrihet i akademien. Oslo: Stiftelsen Fritt Ord.

Myndigheten för kulturanalys (2016). Hotad kultur? En undersökning om hot, trakasserier och våld mot konstnärer och författare i Sverige Rapport 2016:3. Stockholm: Myndigheten för kulturanalys.  
<https://kulturanalys.se/wp-content/uploads/2016/04/Hotad-kultur.pdf>

Nationella sekretariatet för genusforskning, SULF och SUHF (2022) Hot och hat mot forskare och lärare i svensk högskolesektor.  
<https://www.gu.se/sites/default/files/2024-09/Delrapport-hot-hat-hogskolesektor.pdf>

Oksanen, Atte, Magdalena Celuch, Rita Latikka, Reetta Oksa, och Nina Savela (2022) ”Hate and harassment in academia: the rising concern of the online environment”. Higher Education 84(3):541–67. doi: 10.1007/s10734-021-00787-4.

Persson, Mats ”Universiteten ska inte förbjuda känsliga ord” Expressen 9/11 2022

Regeringens proposition 2020/21:60 Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige.

<https://www.regeringen.se/rattsligadokument/proposition/2020/12/forskning-frihet-framtid--kunskap-och-innovation-for-sverige/> Regeringskansliet 2020

Riksrevisionen 2022 Trakasserier, hot och våld – förebyggande insatser och hantering vid statliga myndigheter (RiR 2022:26)

Science Guide.nl 2021/07

<https://www.scienceguide.nl/2021/07/wetenschappers-zwichten-voor-intimidatie/> (“Forskare ger efter för skrämself”)”)

SOU 2022:2 Justitiedepartementet, En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner. <https://www.regeringen.se/rattsligadokument/statens-offentliga-utredningar/2022/02/sou-20222/>

SOU 2022:2 En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner Diarienummer: Ju2022/00396

TCO 2022 Hatad och Hotad i demokratins tjänst: Så kan hot, våld och trakasserier mot tjänstemän påverka demokratin

Umeå Universitet, Internrevisionen 2022 Universitetets förebyggande arbete mot hot och våld

UNESCO 2024 The safety of scientific researchers – data, trends and a typology of threats  
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000389907>

Universitetslärares 25/2 2021 Ernkrans ”ledsamt förvånad” över hård debatt, <https://universitetslararen.se/2021/02/25/ernkrans-ledsamt-forvanad-over-hard-debatton/>

Universitetsläraren 28/9 2023 Karlstadfall aktualiserar problem med att stänga av studenter

Universitetsnytt nr 3 2017. Tema: Hot och hat mot forskare

UKÄ/SCB Personal vid Universitet och Högskolor 2021

[https://www.scb.se/contentassets/004d567a54e942e9bcfeb1e1e2e0bba4/uf0202\\_2021a01\\_sm\\_uf23sm2201.pdf](https://www.scb.se/contentassets/004d567a54e942e9bcfeb1e1e2e0bba4/uf0202_2021a01_sm_uf23sm2201.pdf)

UKÄ 2023 Akademisk frihet i Sverige - Regeringsuppdrag om lärosätenas arbete med att främja och värna akademisk frihet

<https://www.uka.se/download/18.427c7de418f38533f7357/1715751054520/Akademisk%20frihet%20i%20Sverige.pdf>

Verhaeghe, Pieter-Paul (2023) The academic intimidation and harassment of scientists at Flemish universities in Belgium VUB

Vetenskap & allmänhet och Vetenskapsrådet: Jag vill, men jag hinner inte! – forskares syn på kommunikation och öppen vetenskap (2019)

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2019-09-25-jag-vill-men-hinner-inte.html>

Vision, Har du familj...? En rapport om utsatthet för hot, personangrepp och våld i socialt arbete, 2021.

<https://via.tt.se/data/attachments/00821/8189c6c6-887f-4832-8775-9363cc3d2111.pdf>

Vårdförbundet, Hot och våld, 2020.

<https://www.vardforbundet.se/siteassets/engagemang-och-paverkan/aktuellt/hot-och-vald--vardforbundet-undersokning-novus.pdf>

## Bilagor

### I: Missiv

#### Hot och hat mot forskare och lärare (In English below)

**Information om studien:** Välkommen att delta i en enkätundersökning om hot och hat riktat mot forskare och lärare verksamma vid svenska universitet och högskolor. Syftet är att undersöka forskares och lärares utsatthet och oro för trakasserier, hot och våld, samt hur detta påverkar verksamheten. Undersökningen gäller 2021 och riktar sig till SULF:s medlemmar. Resultat presenteras i en rapport med övergripande slutsatser. Vi som samverkar kring undersökningen är SULF, Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet, samt Sveriges Universitets- och högskoleförbund (SUHF).

**Dina svar är viktiga:** Vi hoppas att du vill bidra med dina erfarenheter. Dina svar är betydelsefulla, oavsett om du utsatts eller inte. Det är frivilligt att delta i undersökningen och du kan när som helst avbryta din medverkan. Ditt deltagande är anonymt och dina svar behandlas konfidentiellt. Efter avslutad analys av resultatet raderas samtliga svar.

**Frågor om undersökningens innehåll:** *David Brax*, Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet: [david.brax@genus.gu.se](mailto:david.brax@genus.gu.se)

**Stort tack för din medverkan!**

#### Threats and hatred against researchers and teachers

**Information about the study:** Welcome to participate in a survey on threats and hatred directed at researchers and teachers working in Swedish universities and colleges. The purpose is to investigate researchers' and teachers' vulnerability and concerns about harassment, threats and violence, and its consequences for work. The survey applies to 2021 and is aimed at SULF's members. Results are presented in a report with overall conclusions. We who collaborate on the survey are SULF, the Swedish Secretariat for Gender Research at the University of Gothenburg, and the Swedish Association of Universities and University Colleges (SUHF).

**Your answers are important:** We hope you will participate and share your experiences. Your answers are important, whether you are exposed or not. It is voluntary to participate in the survey and you can cancel your participation at any time. Your participation is anonymous and your answers are treated confidentially. After completing the analysis of the results, all answers are deleted.

**Questions on the content of the survey:** *David Brax*, Swedish Secretariat for Gender Research at the University of Gothenburg: [david.brax@genus.gu.se](mailto:david.brax@genus.gu.se)

**Thank you for your participation!**

## II: Enkät Hot och hat mot forskare och lärare 2022

Är du verksam som forskare eller lärare vid ett svenskt lärosäte? (For English, choose language at the top left of the page.)

Ja

Nej

### Del 1/4: Bakgrundsfrågor

Vi börjar med några frågor om dig och om din aktivitet som forskare och/eller lärare

#### ALLMÄNT

##### 1. Kön

Kvinna

Man

Icke-binär

Annat alternativ

Vill ej svara

##### 2. Ålder

Under 30 år

30–39

40–49

50–59

60 år eller mer



### 3. Är du född i Sverige?

Ja

Nej

Vill ej svara

### 4. Är dina föräldrar födda i Sverige?

Ja, båda

En av mina föräldrar

Nej, ingen av mina föräldrar

Vill ej svara

#### ANSTÄLLNING/BEFATTNING

### 5. Anställningsform/verksamhetsform vid universitet eller högskola

Visstidsanställd/tidsbegränsad anställning

Tillsvidareanställning

Stipendiefinansiering

### 6. Anställningens omfattning i procent

Under 25 %

25–49 %

50 %

51–75 %

76–99 %

100 %

Ej anställd

## 7. Vilken tjänstebeteckning har du? (om flera, välj den huvudsakliga)

Adjunkt

Biträdande lektor

Biträdande professor

Doktorand

Forskare

Lektor

Postdoktor

Professor

Annan forskande eller undervisande personal med doktorsexamen

Annan forskande eller undervisande personal utan doktorsexamen

### FORSKNING

## 8. Vilket är ditt huvudsakliga forskningsområde?

Naturvetenskap (matematik, data- och informationsvetenskap, fysik, kemi, geovetenskap och miljövetenskap, biologi)

Teknik (sambandsbyggnadsteknik, elektroteknik och elektronik, maskinteknik, kemiteknik, materialteknik, medicinteknik, naturresursteknik, miljöbioteknik, industriell bioteknik, nanoteknik)

Medicin och hälsovetenskap (medicinska och farmaceutiska grundvetenskaper, klinisk medicin, hälsovetenskap, medicinsk bioteknologi)

Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin (lantbruksvetenskap, skogsbruk och fiske, husdjursvetenskap, veterinärmedicin, bioteknologi med applikationer på växter och djur)

Samhällsvetenskap (psykologi, ekonomi och näringsliv, utbildningsvetenskap, sociologi, juridik, statsvetenskap, social och ekonomisk geografi, medie- och kommunikationsvetenskap)

Humaniora och konst (historia och arkeologi, språk och litteratur, filosofi, etik och religion, konst)

Annat

Forskar ej

**9. Forskningsämne: Under de senaste åren har det rapporterats om hot och hat riktat mot företrädare för vissa forskningsinriktningar och mot forskare som använder sig av vissa metoder: Bedriver du forskning inom dessa ämnen och/eller använder du dig av följande metoder?**

Val av flera alternativ är möjliga.

Folkhälsa

Forskning som använder sig av djurförsök

Genusforskning

Inhemsk politik

Internationell politik

Klimatforskning

Kriminologi

Kritiska studier

Migrationsforskning

Stamcellsforskning

Annat ämne (vilket, fritext)

Nej

**UNDERVISNING**

**10. Vilket är ditt huvudsakliga undervisningsämne?**

Naturvetenskap (matematik, data- och informationsvetenskap, fysik, kemi, geovetenskap och miljövetenskap, biologi)

Teknik (sambäddningsteknik, elektroteknik och elektronik, maskinteknik, kemiteknik, materialteknik, medicinteknik, naturresursteknik, miljöbioteknik, industriell bioteknik, nanoteknik)

Medicin och hälsovetenskap (medicinska och farmaceutiska grundvetenskaper, klinisk medicin, hälsovetenskap, medicinsk bioteknologi)

Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin (lantbruksvetenskap, skogsbruk och fiske, husdjursvetenskap, veterinärmedicin, bioteknologi med applikationer på växter och djur)

Samhällsvetenskap (psykologi, ekonomi och näringsliv, utbildningsvetenskap, sociologi, juridik, statsvetenskap, social och ekonomisk geografi, medie- och kommunikationsvetenskap)

Humaniora och konst (historia och arkeologi, språk och litteratur, filosofi, etik och religion, konst)

Annat

Undervisar ej

**11. Under de senaste åren har det rapporterats om hot och hat riktat mot företrädare för vissa forskningsinriktningar och mot forskare som använder sig av vissa metoder: Bedriver du undervisning inom dessa ämnen och/eller använder du dig av följande metoder?**

Val av flera alternativ är möjliga

Folkhälsa

Forskning som använder sig av djurförsök

Genusforskning

Inhemsk politik

Klimatforskning

Kriminologi

Kritiska studier

Migrationsforskning

Stamcellsforskning

Internationell politik

Annat ämne (vilket, fritext)

Nej

**FORSKNINGSKOMMUNIKATION OCH AKTIVITET I SOCIALA/TRADITIONELLA MEDIER**

**12. I vilken utsträckning har du, i egenskap av forskare/lärare, blivit omskriven eller omtalad i medier (inkl. sociala medier) senaste 12 månaderna?**

Inte alls

I mycket liten utsträckning

I ganska liten utsträckning

I ganska stor utsträckning

I mycket stor utsträckning

**13. I vilken utsträckning har du, i egenskap av forskare/lärare, varit aktiv på sociala medier (exempelvis chattforum, Facebook, Twitter) under de senaste 12 månaderna?**

Inte alls

I mycket liten utsträckning

I ganska liten utsträckning

I ganska stor utsträckning

I mycket stor utsträckning

**14. I vilken utsträckning bedömer du att du i egenskap av forskare/lärare är känd bland allmänheten?**

Inte alls

I mycket liten utsträckning

I ganska liten utsträckning

I ganska stor utsträckning

I mycket stor utsträckning

**15. I vilken utsträckning har du ägnat dig åt forskningskommunikation och samverkan inklusive sociala medier de senaste 12 månaderna?**

Inte alls

I mycket liten utsträckning

I ganska liten utsträckning

I ganska stor utsträckning

I mycket stor utsträckning

#### **Del 2/4: Utsatthet**

Nu följer frågor om din eventuella utsatthet för våld, skadegörelse och stöld som forskare och/eller lärare. Senare i enkäten kommer frågor om din eventuella utsatthet för hot och trakasserier.

#### **KATEGORI 1: VÅLD, SKADEGÖRELSE OCH STÖLD**

**16. Har du på grund av din forskning/undervisning någon gång blivit utsatt för något av följande? (Om du inte hittar ett exakt alternativ för en situation, markera det alternativ som passar bäst, flera alternativ kan markeras)**

Slag, spark eller liknande

Knuff eller liknande

Våld med vapen

Anlagd brand/sprängning

Klotter

Stöld

Annan form av skadegörelse

Sexuellt våld

Annan form av våld

Nej

**17. Skedde någon av dessa händelser under de senaste 12 månaderna?**

Ja

Nej

#### **UPPFÖLJNINGSPRÅGOR OM UTSATTHET FÖR VÅLD, SKADEGÖRELSE OCH STÖLD**

**18. Hur många händelser uppskattar du att det rör sig om totalt under föregående 12 månader?**

1–3 gånger

4–6 gånger

7–9 gånger

10 gånger eller fler

**19. Vilken typ av händelse var den senaste?**

Slag, spark eller liknande

Knuff eller liknande

Våld med vapen

Anlagd brand/sprängning

Klotter

Stöld

Annan form av skadegörelse

Sexuellt våld

Annan form av våld

**Följande frågor handlar om den senaste händelsen om inget annat framgår.**

**20. Bedömer du att händelsen skedde i huvudsak i anknytning till**

Publicering av forskningsresultat

Finansieringsbeslut

Under pågående forskning

Debattinlägg

Press-release

Undervisning/handledning i samma fysiska rum

Undervisning/handledning online

Omnämnande/förekomst i sociala medier

Omnämnande/förekomst i andra medier

Annat

Vet inte

**21. Hur många var det som utsatte dig?**

1

2–3

4 eller fler

Vet inte

**22. Vad hade den/de som utsatte dig för kön?**

Man/Män

Kvinna/Kvinnor

Både kvinnor och män

Vet ej

**23. Hur uppfattade du händelsen?**

Inte alls obehaglig

Inte särskilt obehaglig

Ganska obehaglig

Mycket obehaglig

**24. Har du tidigare blivit utsatt av samma person/personer?**

Ja

Nej

Vet ej

**25. Kände du den/de som utsatte dig sedan tidigare?**

Ja, jag kände den/dem väl

Ja, jag kände till den/dem

Ja, men endast på grund av att den/de tidigare utsatt mig

Nej, den/de var för mig helt okänd/okända

Vet inte



**26. Uppfattade du den/de som utsatte dig som något av följande**

Välj det alternativ som passar bäst:

Person som ej är verksam vid mitt universitet/högskola

Verksam vid min institution/enhet

Verksam vid annan institution vid mitt universitet/högskola

Verksam inom mitt ämne, vid annat lärosäte

Verksam inom annan institution, vid annat lärosäte

Student

Annat

Vet ej

**27. Vilken relation hade du till den/de som utsatte dig vid händelsen?**

Jämbördig relation

Relation där den/de som utsatte dig var underordnad/befann sig i beroendeställning

Relation där den/de som utsatte dig var överordnad/du befann dig i beroendeställning

Både överordnade och underordnade

Ingen relation

Vet ej

**28. Uppfattade du den/de som utsatte dig som medlem i eller sympatiserande med något av följande?**

Markera det alternativ som passar bäst, flera alternativ kan markeras

Antifeministisk grupp /annan anti-gender-rörelse

Feministisk grupp

Högerextrem/rasistisk rörelse

Intresseorganisation

Kriminellt nätverk/organisation

Lokal aktionsgrupp  
Miljö-/djurrättsgrupp  
Vänsterextrem grupp  
Religiös grupp  
Annan typ av grupp  
Uppfattade inte förövaren som medlem i/sympatiserande med någon grupp  
Vet inte

**29. Vad tror du den/de som utsatte dig främst ville uppnå med sitt handlande?**

Om du inte hittar ett exakt alternativ för en situation, markera det alternativ som passar bäst, flera alternativ kan markeras

Visa missnöje  
Förödmjuka/förolämpa  
Hämnas  
Påverka din forskning  
Påverka din undervisning  
Påverka ditt deltagande i samhällsdebatten  
Påverka dina karriärmöjligheter/möjligheter att driva din forskning vidare  
Inget av ovanstående  
Vet ej  
Annat

**KATEGORI 2. HOT OCH TRAKASSERIER**

**30. Har du i egenskap av forskare/lärare någonsin blivit utsatt för något av följande?**

Om du inte hittar ett exakt alternativ för en situation, markera det alternativ som passar bäst. Flera alternativ kan markeras.

Hotfullt uttalande öga mot öga  
Hotfullt telefonsamtal  
Hotfullt sms/mms  
Hotfullt brev/vykort

Hotfullt e-mail

Hot/påhopp via sociala medier

Kapat internetkonto (eller falskt konto skapat i ditt namn)

Uthängd på internet

Uthängd på affisch/flygblad

Hotfull ”gåva”

Blivit olovligen fotograferad/inspelad

Obehagligt besök, förföljelse eller kartläggning

Falska anmälningar

Annan hotfull händelse

Oönskad sexuell uppmärksamhet

Nej

**31. Skedde någon av händelserna under föregående 12 månader?**

Ja

Nej

**32. Hur många händelser uppskattar du att det rör sig om totalt under föregående 12 månader?**

1–3 gånger

4–6 gånger

7–9 gånger

10 gånger eller fler

**33. Vilken typ av händelse var den senaste?**

Hotfullt uttalande öga mot öga

Hotfullt telefonsamtal

Hotfullt sms/mms

Hotfullt brev/vykort

Hotfullt e-mail  
Hot/påhopp via sociala medier  
Kapat internetkonto (eller falskt konto skapat i ditt namn)  
Uthängd på internet  
Uthängd på affisch/flygblad  
Hotfull ”gåva”  
Blivit olovligen fotograferad/inspelad  
Obehagligt besök, förföljelse eller kartläggning  
Falska anmälningar  
Annan hotfull händelse  
Oönskad sexuell uppmärksamhet

**Följande frågor handlar om den senaste händelsen om inget annat framgår.**

**34. Bedömer du att händelsen skedde i huvudsak med anledning av...**

Publicering av forskningsresultat  
Finansieringsbeslut  
Pågående forskning  
Debattinlägg  
Press-release  
Undervisning/handledning i samma fysiska rum  
Undervisning/handledning online  
Omnämnande/förekomst i sociala medier  
Omnämnande/förekomst i andra medier  
Annat  
Vet inte

**35. Mot vem eller vad riktades händelsen?**

Mot mig  
Mot anhörig

Mot annan person

Mot min institution

Mot mitt ämne

Det framgick inte

Den riktades inte mot någon/något särskilt

**36. Hur många var det som utsatte dig?**

1

2–3

4 eller fler

Vet inte

**37. Vad hade förövaren/förövarna för kön?**

Man/män

Kvinna/kvinnor

Både män och kvinnor

Vet ej

**38. Hur uppfattade du händelsen?**

Inte alls obehaglig

Inte särskilt obehaglig

Ganska obehaglig

Mycket obehaglig

**39. Har du tidigare blivit utsatt av samma person/personer?**

Ja

Nej

Vet ej

**40. Kände du den/de som utsatte dig sedan tidigare**

Ja, jag kände den/dem väl

Ja, jag kände till den/dem

Ja, men endast på grund av att den/de tidigare utsatt mig

Nej, den/de var för mig helt okänd/okända

Vet inte

#### 41. Uppfattade du den/de som utsatte dig som något av följande?

Person som ej är verksam vid universitet/högskola

Verksam vid min institution/enhet

Verksam vid annan institution vid mitt universitet/högskola

Verksam inom mitt ämne, vid annat lärosäte

Verksam inom annan institution, vid annat lärosäte

Student

Annat

Vet ej

42. Uppfattade du den/de som utsatte dig som medlem i eller sympatiserande med något av följande? Markera det alternativ som passar bäst, flera alternativ kan markeras

Antifeministisk grupp/annan anti-gender-rörelse

Antirasistisk grupp

Feministisk grupp

Högerextrem/rasistisk rörelse

Intresseorganisation

Kriminellt nätverk/organisation

Lokal aktionsgrupp

Miljö- djurrättsgrupp

Religiös grupp

Uppfattade inte förövaren som medlem i/sympatiserande med någon grupp

Vänsterextrem grupp

Annan typ av grupp

Vet inte

**43. Vad tror du den/de som utsatte dig främst ville uppnå med sitt handlande?**

Om du inte hittar ett exakt alternativ för en situation, markera det alternativ som passar bäst, flera alternativ kan markeras

Visa missnöje

Förödmjuka/förolämpa

Hämnas

Påverka mina karriärmöjligheter/få mig att lämna akademien

Påverka min undervisning

Påverka mina karriärmöjligheter/möjligheter att driva min forskning vidare

Påverka mitt deltagande i samhällsdebatten

Inget av ovanstående

Annat

Vet ej

**Frågor rörande din totala utsatthet under 2021 i egenskap av forskare/lärare**

**44. Uppfattade du att någon av de händelser som du utsattes för som forskare/lärare under de senaste 12 månaderna har att göra med förövarens negativa eller fientliga uppfattningar om**

Flera alternativ kan markeras

Kön

Könsöverskridande identitet eller uttryck

Etnisk tillhörighet

Religion eller annan trosuppfattning

Funktionsnedsättning

Sexuell läggning

Ålder

Inget av ovanstående

**45. Uppfattar du att någon av de händelser du utsattes för hade att göra med inriktningen på din forskning/undervisning?**

Ja

Nej

Vet ej

**46. Uppfattar du att din utsatthet för händelser av det här slaget har påverkats av pandemin?**

Ja, min utsatthet har ökat på grund av pandemin

Ja, min utsatthet har minskat på grund av pandemin

Nej, min utsatthet har inte påverkats av pandemin

#### **Del 3/4: Oro, konsekvenser och andras utsatthet**

Här följer frågor som handlar både om din egen och andras utsatthet, om oro för att utsättas för brottsliga eller andra obehagliga händelser och eventuella konsekvenser av detta.

**47. Har det vidtagits några säkerhetsåtgärder till följd av det du utsattes för?**

Ja, jag har ändrat mina rutiner och mitt beteende

Ja, jag har fått information om säkerhet/försiktighet

Ja, jag har nytt hemligt telefonnummer

Ja, jag har skaffat/fått överfallslarm

Ja, jag har skyddade personuppgifter

Ja, jag har bytt bostad

Ja, jag har ansökt om kontaktförbud (besöksförbud)

Ja, andra säkerhetsåtgärder



Nej

**48. Har de händelser du utsatts för påverkat ditt privatliv?**

Ja, mycket

Ja, delvis

Nej

**49. Känner du till någon som utsatts för brott eller annan liknande obehaglig händelse under föregående år på grund av sin forskning/undervisning?**

Ja

Nej

**50. Uppfattar du att händelser av det här slaget har påverkats av pandemin**

Ja, jag uppfattar att utsattheten har ökat på grund av pandemin

Ja, jag uppfattar att utsattheten har minskat på grund av pandemin

Nej, jag uppfattar att utsattheten inte har påverkats av pandemin

Vet ej

**51. Har du någon gång varit orolig för att du själv eller anhörig skulle bli utsatt för brott eller annan obehaglig händelse på grund av din forskning/undervisning?**

Ja

Nej

**52. Har du någon gång på grund av din utsatthet**

Övervägt att byta eller lämna ett visst forskningsområde

Övervägt att byta eller lämna ett visst undervisningsämne

Bytt eller lämnat ett visst forskningsområde

Bytt eller lämnat ett visst undervisningsämne  
Avhållit dig från att uttala dig i egenskap av forskare  
Övervägt att lämna akademien  
Tvekat inför ett beslut  
Påverkats att ändra beslut  
Undvikit att engagera dig i en specifik fråga  
Nej, inget av ovanstående

**53. Har du någon gång på grund av risk eller oro för utsatthet**

Övervägt att byta eller lämna ett visst forskningsområde  
Övervägt att byta eller lämna ett visst undervisningsområde/ämne  
Bytt eller lämnat ett visst ämne  
Avhållit dig från att uttala dig i egenskap av forskare  
Övervägt att lämna akademien  
Tvekat inför ett beslut  
Påverkats att ändra beslut  
Undvikit att engagera dig i en specifik fråga  
Nej, inget av ovanstående

**Del 4 av 4: Stöd/uppföljning/information om säkerhetsrutiner**

**54. Var du själv i kontakt med polisen med anledning av händelsen?**

Rör den senaste händelsen

Ja  
Nej  
Vet ej

**55. Har du eller någon annan anmält händelsen till polisen?**

Rör den senaste händelsen

Ja

Nej

Vet ej

**56. Vilket var det främsta skälet till att händelsen inte anmäldes till polisen?**

Skulle inte leda till något

Hanterade själv

Saknar förtroende för polisen

Saknar förtroende för rättsväsendet

Såg händelsen som en del av jobbet

Såg händelsen som en småsak/bagatell

Ville eller orkade inte gå igenom en rättsprocess

Ville undvika uppmärksamhet i media

Vågade inte

Annat skäl

**57. Rapporterade du händelsen till någon annan än polisen?**

Säkerhetsansvarig på lärosätet

Prefekt eller liknande

Arbetsmiljöombud

Facklig representant

Likabehandlingsrepresentant/ombud

Annan

Nej

**58. Om nej, vilket var det främsta skälet till att händelsen inte rapporterades**

Skulle inte leda till något

Hanterade det själv

Saknar förtroende för de ansvariga

Såg händelsen som en del av jobbet

Såg händelsen som en småsak/bagatell

Ville eller orkade inte gå igenom en process

Ville undvika uppmärksamhet i media

Vågade inte

Visste inte vem jag kunde vända mig till

Annat skäl

**59. I vilken utsträckning har du haft behov av stöd eller hjälp i samband med händelsen**

Inte alls

I mycket liten utsträckning

I ganska liten utsträckning

I ganska stor utsträckning

I mycket stor utsträckning

**60. I vilken utsträckning har du fått stöd eller hjälp i samband med händelsen?**

Inte alls

I mycket liten utsträckning

I ganska liten utsträckning

I ganska stor utsträckning

I mycket stor utsträckning

**61. Av vem har du fått stöd?**

Kollega

Polis

Brottsofferjour, ideell organisation

Företagshälsovård

HR

Chef

Partner, anhörig eller vän  
Socialtjänst  
Säkerhetsansvarig eller motsvarande  
Annan  
Ingen

**62. Känner du till om det finns någon handlingsplan för forskare/lärares utsatthet för brott eller liknade obehagliga händelser?**

Ja, på min institution  
Ja, vid mitt universitet/min högskola  
Nej, det finns ingen sådan handlingsplan  
Jag vet inte

**63. Vet du vart du ska vända dig om du som forskare/lärare blir utsatt för brott eller liknande obehagliga händelser?**

Ja  
Nej

**Tack för att du tog dig tid att besvara enkäten. Tryck på Stäng eller Nästa för att skicka in dina svar. Obs! För dig som valt att svara på enkäten i mobilen syns inte stäng-knappen. Så när du ser denna sida så räknas enkäten som slutförd/fullföljd.**

**Tack för hjälpen!**



Nationella sekretariatet för genusforskning  
Göteborgs universitet  
[info@genus.gu.se](mailto:info@genus.gu.se), [www.gu.se/nsfg](http://www.gu.se/nsfg)